

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษา
บ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
Community Participation on Community based Tourism Logistics
Management: A Case Study of Ban Wang Khon, Moo 11,
Pho Chon Kai Sub-district, Bang Rachan District, Sing Buri Province

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จีราวรรณ สมหวัง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ประจำปีงบประมาณ 2562

ชื่อโครงการวิจัย : การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน:
กรณีศึกษาบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัด
สิงห์บุรี

ชื่อนักวิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จีรารวรรณ สมหวัง

หน่วยงานที่สังกัด : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปี : 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนที่มีต่อการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวที่บ้านวังขรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี และ 2) จัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังขรณ์กับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ชาวบ้าน นักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีอยู่ในระดับมาก ผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวและตัดสินใจร่วมกัน ได้รับการอบรมพัฒนาเรียนรู้จากสำนักงานพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในเรื่อง ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี ชาวบ้านมีความต้องการที่จะผลิตและพัฒนาคุณภาพของสินค้าชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชน รวมทั้งการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต
2. เส้นทางท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของตลาดจ็อกแจ็กชุมชนบ้านวังขรณ์ สามารถเชื่อมโยงได้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในจังหวัดสิงห์บุรี ได้แก่ อุทยานแม่ลามหาราชานุสรณ์ แหล่งเตา น้ำแม่น้อย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินทร์บุรี วัดพระนอนจักรสีห์ อุทยานวีรชนค่ายบางระจัน วัดพิกุลทอง วัดโพธิ์เก้าต้น และวัดอัมพวัน

Research project title Community Participation on Community based Tourism Logistics Management: A Case Study of Ban Wang Khon, Moo 11, Pho Chon Kai Sub-district, Bang Rachan District, Sing Buri Province

Researcher name : Asst. Prof. Dr. Chirawan Somwang

Affiliation : Management Science Faculty, Thepsatri Rajabhat university

Year : 2019

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) examine the context and potential of community based tourism logistics management in Ban Wang Khon, Moo 11, Pho Chon Kai sub-district, Bang Rachan district, Sing Buri province, and 2) develop the tourism linkage routes from Ban Wang Khon community identity to other tourist attractions in Sing Buri province. Research samples consisted of community leaders, local philosophers, tourists, and stakeholder representatives from public and private sectors. This study was a qualitative research with Participatory Action Research (PAR). Research instruments were an in-depth interview and focus group. Qualitative data was analyzed in terms of content analysis.

Research findings were as follows:

1. The potential of community based tourism logistics management in Ban Wang Khon, Moo 11, Pho Chon Kai sub-district, Bang Rachan district was in high level. Community leaders and people participated tourism activities and decision-making. They were trained by Provincial Community Development Office of Sing Buri, especially in the topics of Community Tourism Otop Nawat Witee. They had a very good cooperation. Moreover, they intended to produce and develop community products from their wisdom. They wanted to make income from the community based tourism and preserve culture, traditions, and local lifestyles.

2. The arithmetic mean of logistics management for cultural tourism in ethnic group of Lao Ngawe in Lopburi, Saraburi, and Singburi province, in overall, was

at high level. The arithmetic mean could be ranged from maximum to minimum as follows: cultural flow, physical flow, financial flow, and information flow.

3. The tourism linkage routes from Ban Wang Khon community identity to other tourist attractions in Sing Buri province could be seen in Mae La Maha Rachanuson Park, Noi River kilns, In Buri National Museum, Wat Phra Non Jaksi, Bang Rachan Heroes Monument, Wat Pikunthong, Wat Pho Kao Ton, and Wat Amphawan.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังขรณ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ภายใต้อาณัติของคณะกรรมการที่ให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือจากหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์จินตนา เวชมี อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ศรัณย์ จันทร์ชุ่ม ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนิดา ภูแดง คณบดีคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่ให้คำปรึกษา คำชี้แนะแนวทาง ให้กำลังใจ สนับสนุนเวลา และงบประมาณสำหรับการฝึกอบรมพัฒนาตนเองในทุกๆ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณทุกๆ ท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูล และให้ความร่วมมือให้สัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดีตลอดการดำเนินการวิจัย

ขอขอบพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ปลุกฝังความมานะพยายามในการพัฒนาตนเอง เพื่อจะได้ทำคุณประโยชน์ในวิชาชีพและสังคมต่อไป กราบขอบพระคุณบุคคลอันเป็นที่รักยิ่งทั้งบิดาและมารดา ขอขอบคุณสามีและบุตรชาย ที่ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจตลอดเวลา คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากงานวิจัย ขอมอบคุณความดีทุกประการให้แก่ทุกท่านที่กล่าวนามมาข้างต้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จีราวรรณ สมหวัง

กันยายน 2562

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของโครงการการวิจัย.....	3
ขอบเขตของโครงการวิจัย.....	3
กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการวิจัย.....	5
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	6
ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	6
องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	8
หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน.....	10
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	13
ผลสำเร็จของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน.....	17
ขอบเขตของงานวิจัยด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี.....	21
การขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี.....	21
กรอบแนวทางในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี.....	22

	หน้า
บทที่ 2 (ต่อ)	
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโลจิสติกส์การท่องเที่ยว.....	26
ความหมายของโลจิสติกส์การท่องเที่ยว	26
การจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยว.....	27
โมเดลโลจิสติกส์การท่องเที่ยว.....	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	29
บทที่ 3	
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	36
บทที่ 4	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
ตอนที่ 1 ศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนที่มีต่อการจัดการโลจิสติกส์	
การท่องเที่ยวที่บ้านวังขรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี	40
ศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	40
ศักยภาพด้านการเข้าถึงชุมชน.....	41
ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก.....	42
ศักยภาพด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว.....	42
การวิเคราะห์ SWOT เพื่อกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และ	
โอกาสสำหรับการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษา	
ตลาดจ้อกแจ๊ก บ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี.....	43
ตอนที่ 2 การจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของชุมชน	
บ้านวังขรณ์ กับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี.....	45
ตอนที่ 3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	
สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวแง่ว จังหวัดลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี.....	64
บทที่ 5	
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	54
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	54
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	54

	หน้า
บทที่ 5 (ต่อ)	
สรุปผลการวิจัย.....	55
อภิปรายผล.....	59
ข้อเสนอแนะ.....	61
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	61
ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	63
บรรณานุกรม.....	64
ประวัติผู้วิจัย.....	67

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 1	การเปรียบเทียบการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	12
ตาราง 2	กระบวนการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	16

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1	กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย..... 4
ภาพ 2	การค้นหาจุดเด่นของชุมชน..... 22
ภาพ 3	ทุนเดิมของชุมชน..... 23
ภาพ 4	ทุนใหม่ของชุมชน..... 23
ภาพ 5	การจัดทำแผนงานพัฒนาด้วย Y Model..... 24
ภาพ 6	การสร้างเสน่ห์ชุมชนด้วยหลัก 5S 26
ภาพ 7	การสำรวจพื้นที่และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน..... 37
ภาพ 8	การสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดสนทนากลุ่ม..... 38
ภาพ 9	ตลาดจ็อกแจ็ก..... 40
ภาพ 10	ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ขายในตลาดจ็อกแจ็ก..... 41
ภาพ 11	ถนนทางหลวงชนบท สท.3034 หน้าตลาดจ็อกแจ็ก..... 42
ภาพ 12	บรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าชุมชนที่จำหน่ายในตลาดจ็อกแจ็ก..... 44
ภาพ 13	เส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของตลาดจ็อกแจ็กชุมชนบ้านวังขรณ์ กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ของจังหวัดสิงห์บุรี..... 45
ภาพ 14	เส้นทางการตลาดจ็อกแจ็กกับอุทยานแม่ลามหาราชานุสรณ์..... 46
ภาพ 15	เส้นทางการตลาดจ็อกแจ็กกับแหล่งเตาเผาแม่น้ำน้อย..... 46
ภาพ 16	เส้นทางการตลาดจ็อกแจ็กกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินทร์บุรี..... 47
ภาพ 17	เส้นทางการตลาดจ็อกแจ็กกับวัดพระนอนจักรสีห์..... 47
ภาพ 18	เส้นทางการตลาดจ็อกแจ็กกับอุทยานวีรชนค่ายบางระจัน..... 48
ภาพ 19	เส้นทางการตลาดจ็อกแจ็กกับวัดพิกุลทอง..... 48
ภาพ 20	เส้นทางการตลาดจ็อกแจ็กกับวัดโพธิ์เก้าต้น..... 49
ภาพ 21	เส้นทางการตลาดจ็อกแจ็กกับวัดอัมพวัน..... 49
ภาพ 22	เส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของตลาดจ็อกแจ็ก ชุมชนบ้าน วังขรณ์ กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ บริเวณใกล้เคียง..... 50
ภาพ 23	วัดแหลมคาง..... 51
ภาพ 24	ลำน้ำแม่ลา..... 52
ภาพ 25	ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัดเย็บเสื้อผ้าแม่ลา..... 52

	หน้า
ภาพ 26 ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรฟาร์มก้านันเขียว....	53
ภาพ 27 เว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ตลาดจ้อกแจ๊ก บ้านวังขรณ์.....	62

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

ประเทศไทยได้รับการยกย่องจากคนทั่วโลกว่าเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของแหล่งท่องเที่ยวที่อยากมาสัมผัส ส่งผลให้ภาพรวมสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศไทยที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากรายได้จากการท่องเที่ยวในประเทศไทย ณ เดือนเมษายน 2561 ขยายตัวจากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมาร้อยละ 16.07 โดยรายได้ของนักท่องเที่ยวต่างประเทศขยายตัวร้อยละ 17.55 และรายได้ของนักท่องเที่ยวไทยขยายตัวร้อยละ 12.21 รัฐบาลจึงให้ความสำคัญถึงการกระจายรายได้ของการท่องเที่ยวไปสู่ชาวบ้านโดยตรงจากการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อให้รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวลงไปสู่เศรษฐกิจฐานรากของประเทศซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่ต้องการให้เศรษฐกิจฐานรากขับเคลื่อนประเทศ (ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน, 2561, หน้า 1)

กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้จัดทำโครงการ “ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี” ในการสร้างความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจฐานราก และเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคม เกิดชุมชนเข้มแข็งยั่งยืน โดยการนำนวัตกรรมมาผสมผสานกับวิถีชีวิต ในการผลิตสินค้าท้องถิ่นหรือผลิตภัณฑ์โอท็อป ภายใต้แนวคิด ร่วมสุข ร่วมวิถี ร่วมสมัย (Happiness Oriented) พร้อมกับผนวกการท่องเที่ยวของชุมชนเข้าไป โดยใช้ชุมชนเป็นตัวตั้ง เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์ชุมชนท่องเที่ยวระดับหมู่บ้าน ที่มีอัตลักษณ์ และช่วยกันยกระดับสินค้าโดยนำนวัตกรรมมาผสมผสานกับวิถีของชุมชน ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีรายได้และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง (ข่าวสดออนไลน์, 2561, ย่อหน้า 1 - 2)

นายอภิชาติ โตดิลกเวชช์ อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน กล่าวถึงความเป็นมาแนวคิดวิธีการดำเนินการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีว่า “โอท็อปเปรียบเป็นเหรียญสองด้าน ซึ่ง 16 ปีที่ผ่านมาในระบบเก่า เราทำอยู่ด้านเดียวคือ ด้านหัว คือ สินค้าโอท็อปที่มีคุณภาพ ผ่านมาตรฐานของรัฐ โดยผ่านการคัดสรรสุดยอดโอท็อป ซึ่งทั่วประเทศมีจำนวน 15,000 ราย แต่เรามีผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนอยู่ 8 หมื่นกว่าราย ทำให้มีสินค้าโอท็อปที่ตกเกณฑ์ถึง 7 หมื่นราย ต่อจากนี้เราจะเริ่มทำเหรียญด้านที่สอง คือชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งเป็นแนวคิดพัฒนา OTOP รูปแบบใหม่ โดยให้ขายสินค้าอยู่ภายในชุมชน เป็นการสร้างรายได้เพิ่มเติมให้ชุมชน นำเสนอ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์มาแปลงเป็นรายได้ ทำให้รายได้กระจายอยู่ภายในชุมชน สร้างชุมชนเข้มแข็ง ทุกคนพร้อมเป็นเจ้าของ ทำให้ลูกหลานไม่ต้องออกไปหารายได้จากภายนอกชุมชน ซึ่งแตกต่างจาก OTOP เดิม ที่ต้องนำสินค้าออกไปขายนอกชุมชน และทุกอย่างขึ้นกับหน่วยงานของรัฐ” (ไทยรัฐออนไลน์, 2561, ย่อหน้า 2)

จังหวัดสิงห์บุรี (Sing Buri) ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลาง เป็นเมืองอยู่ชานน้ำ รวมทั้งมีความโดดเด่นและยิ่งใหญ่ด้วยเรื่องราววีรกรรมการสู้รบของชาวบ้านบางระจัน โดยมีคำขวัญประจำจังหวัดว่า “ถิ่นวีระชนคนกล้า คู่หล้าพระนอน นามกระฉ่อนปลาแม่ลา เทศกาลกินปลาประจำปี” ซึ่งจังหวัดสิงห์บุรีจึงมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญสวยงามและน่าสนใจมากมาย เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/ธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/ประวัติศาสตร์/ศาสนา และแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561, หน้า 40 - 44) ทั้งนี้ นายอรรถพล วรรณกิจ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานลพบุรี กล่าวว่า ได้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีนโยบายปลุกกระแสการเดินทางท่องเที่ยวเมืองรอง เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าสู่เมืองรองและชุมชน รวมถึงเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวลงสู่เศรษฐกิจฐานราก ผ่านกิจกรรม EAT LOCAL : อาหารถิ่น โดยเฉพาะความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านอาหารของจังหวัดสิงห์บุรี ททท. จึงได้สนับสนุนการท่องเที่ยวเมืองรองในจังหวัดสิงห์บุรี ในรูปแบบ “ไปเที่ยวให้ถึงที่ ไปกินให้ถึงถิ่น ลองกินแบบคนพื้นถิ่นเพื่อให้เข้าถึงวิถีชีวิตชุมชนอย่างแท้จริง” (สำนักข่าว ไทยโหม, 2561, ย่อหน้า 1 - 2)

บ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นหนึ่งในหมู่บ้านที่เข้าร่วมในโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งชาวบ้านในชุมชนความต้องการที่จะผลิตพัฒนา และเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชน เช่น อาหารไทยพื้นบ้านและของฝาก จำหน่ายในตลาดชุมชน หรือเรียกว่า “ตลาดจ้อกแจ้ก” เพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ชาวบ้านยังมีความต้องการอนุรักษ์อัตลักษณ์วิถีชีวิตชุมชน และพัฒนาตลาดชุมชนให้เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ โดยเฉพาะสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งอยู่ใกล้กับลำน้ำแม่ลา

จากการสัมภาษณ์นายอำเภอบางระจัน และผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11 บ้านวังขรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน พบปัญหาดังนี้ 1) ชาวบ้านมีความต้องการที่จะพัฒนาชุมชน ให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี แต่ยังขาดความรู้ โดยเฉพาะความรู้ในเชิงวิชาการและงานวิจัย ซึ่งการผลิตสินค้าชุมชนนั้น ยังเป็นรูปแบบที่ไม่ทันสมัย ไม่ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์มาเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในปัจจุบัน ยังไม่เป็นระบบ ไม่มีความชัดเจน และไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่น่าสนใจให้แก่นักท่องเที่ยว และ 2) ตลาดชุมชน หรือเรียกว่า “ตลาดจ้อกแจ้ก” มีสินค้า ของฝาก และอาหารพื้นบ้านที่น่าสนใจ มีเสน่ห์ อร่อยและมีความหลากหลาย ซึ่งผลิตจากภูมิปัญญาชาวบ้าน แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว เพราะขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้ยังไม่เป็นที่รู้จัก และไม่มีการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวที่นี้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ (สุชาติ ภาเจริญ, และสมศักดิ์ พ่วงเอี่ยม, 2561)

ในการศึกษาครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาวิจัยเรื่องความร่วมมือของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน

จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งจะมีส่วนสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ชุมชนพัฒนาศักยภาพบนอัตลักษณ์ของพื้นที่ตามแนวทางการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของจังหวัดสิงห์บุรีได้

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนที่มีต่อการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวที่บ้านวังขรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังขรณ์กับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นข้อมูลที่ศึกษาที่ “ตลาดจ้อกแจ๊ก” ณ บ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เท่านั้น

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน นักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีกรอบแนวความคิดดังนี้

ปัจจัยนำเข้า

- ชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย
- หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง
- ทุนของชุมชน (สิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม)
- อัตลักษณ์ของพื้นที่

กระบวนการ

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (PAR)

ศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนที่มีต่อการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวที่บ้านวังขจรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

เพื่อจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยว
อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังขจรณ์กับแหล่งท่องเที่ยว
ของจังหวัดสิงห์บุรี

ปัจจัยนำออก

ผลลัพธ์

1. ความร่วมมือและให้การสนับสนุนของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
2. มูลค่าที่ท้องถิ่นได้รับ เช่น รายได้จากการท่องเที่ยวชุมชน
3. คุณค่าที่ท้องถิ่นได้รับ เช่น ความสุข การอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญา วิถีชีวิต

ผลกระทบ

การขยายผลการวิจัยสู่การพัฒนา
เชิงพื้นที่แบบบูรณาการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ชาวบ้าน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ที่บ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัยในครั้งนี้ ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ การมีส่วนร่วมในระดับให้เข้ามามีบทบาท และการมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ

2. การจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง การบูรณาการจัดการโลจิสติกส์กับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวชุมชนเข้าด้วยกัน ซึ่งคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการ ทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง และมีบทบาทเป็นเจ้าของสิทธิในการจัดการดูแลทรัพยากรท่องเที่ยววันนั้นๆ และมีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน และเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตที่ดี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ฐานข้อมูลการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสิงห์บุรี ที่แสดงการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชน และการปรับตัวของชุมชนในการสร้างอัตลักษณ์และภาพลักษณ์ท้องถิ่นไทย โดยจะเป็นข้อมูลสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดสิงห์บุรี

2. ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มาเสริมสร้างความพร้อมของหน่วยงานตนเอง เพื่อรองรับต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยจัดให้มีระบบบริการสาธารณะ ความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนการสร้างสรรคของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์ชุมชนรองรับการท่องเที่ยว

3. พัฒนากลไกการมีส่วนร่วม และการประสานเครือข่ายในการร่วมกันบริหารจัดการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสิงห์บุรี โดยเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภายในจังหวัด และเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นแหล่งวิชาการ

4. ได้นักวิจัยรุ่นเยาว์เป็นผู้ช่วยวิจัยทางการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวม ทฤษฎี แนวคิด ปัจจัยต่างๆ และรายงานทางการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยโดย กำหนดเนื้อหาดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 1.2 องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 1.3 หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน
 - 1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 1.5 ผลสำเร็จของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน
 - 1.6 ขอบเขตของงานวิจัยด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
 - 2.1 การขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
 - 2.2 กรอบแนวทางในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโลจิสติกส์การท่องเที่ยว
 - 3.1 ความหมายของโลจิสติกส์การท่องเที่ยว
 - 3.2 การจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยว
 - 3.3 โมเดลโลจิสติกส์การท่องเที่ยว
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน

1. ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พจนานุกรม (2548, หน้า 14) อธิบายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based tourism หรือ CBT) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

สินธุ์ สโรบล, และคนอื่นๆ (2548, หน้า 4) อธิบายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง ทางเลือกในการจัดการการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอา ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทสำคัญในการ ดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความ ยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของ ธรรมชาติเป็นสำคัญ

พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์ (2553, หน้า 20) อธิบายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการ ทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวที่นั่นๆ และมีส่วนได้เสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งการ ท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนนั้น มีจุดขายที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การอนุรักษ์ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบเพื่อสร้างความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2558, หน้า 8) อธิบายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่าง สร้างสรรค์และมีมาตรฐานก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตที่ดี

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (2559, หน้า 4) อธิบายว่า การท่องเที่ยว โดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์และมีมาตรฐาน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตที่ดี

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การ ท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยชุมชนเป็นผู้กำหนด กระบวนการ ทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง และมีบทบาทเป็นเจ้าของสิทธิในการ จัดการดูแลทรัพยากรท่องเที่ยวที่นั่นๆ รวมทั้งมีส่วนได้เสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การอนุรักษ์ และมีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวอย่าง สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน และเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตที่ดี

2. องค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พจนานุกรม (2548, หน้า 15) อธิบายว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี 4 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีวิธีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. องค์กรชุมชน ได้แก่ ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ หรือผู้ที่มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่างๆ ที่หลากหลาย รวมทั้งชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3. การจัดการ ได้แก่ มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม รวมทั้งมีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4. การเรียนรู้ ได้แก่ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน และสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2558, หน้า 16 - 19) อธิบายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน ถือเป็นฐานของกลไกการจัดการ เป็นการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนสามารถสร้างกลไกของตนเองและนำเอาหลักการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาเสริมเติมแต่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่าให้เป็นผลิตภัณฑ์หรือประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยวจะทำให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้จริง หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องร่วมมือสื่อสาร และเชื่อมต่อระหว่างกันให้ขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายเดียวกัน จุดศูนย์กลางของการเชื่อมโยงของแนวคิด 3C จะอยู่ที่ ‘ชุมชน’ ซึ่งประกอบด้วยธรรมชาติ คน วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ โดยชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเอง โดยแนวคิด 3C ประกอบด้วย

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือ CBT (Community-Based Tourism) เพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรที่มีอยู่ แต่ยังคงอัตลักษณ์ดั้งเดิมไว้สรรค์สร้างออกมาเป็นกิจกรรม

2. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หรือ CT (Creative Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่นำภูมิสังคม ภูมิปัญญา ภูมิทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาต่อยอดเพื่อให้เกิดคุณค่า และมูลค่าอย่างสร้างสรรค์ ในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการลงมือทำ (สะท้อนถึงวิถีชีวิตหรืออัตลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของเจ้าบ้าน โดยชุมชนเป็นผู้สอนและให้

ความรู้) ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน การทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน หรือเปิดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชุมชน ซึ่งชุมชนรอบข้างที่ไม่ได้ทำการท่องเที่ยวโดยตรงก็สามารถนำทรัพยากรต่างๆ ที่ตนเองมีส่งต่อเป็นวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวในชุมชนได้ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ได้ด้วยวิธีดังต่อไปนี้

2.1 ค้นหาอัตลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นร่วมกันคิด ซึ่งจะค้นหาอัตลักษณ์เฉพาะที่แสดงถึงรากเหง้าและความจริงแท้ของชุมชนไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตท้องถิ่น

2.2 พัฒนาและต่อยอดทรัพยากรให้เป็นกิจกรรมและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เมื่อได้อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนแล้ว นำมาวิเคราะห์ศักยภาพ ศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาให้เป็นกิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

2.3 ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการตลาดเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลิตภัณฑ์ และยังช่วยให้เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายที่ชุมชนต้องการได้อีกด้วย ทำให้ขายได้ง่ายขึ้น

3. การเชื่อมโยงผลประโยชน์การท่องเที่ยวสู่ชุมชน หรือ CBTT (Community Benefitting Through Tourism) และกระจายรายได้สู่ชุมชนรอบข้าง การท่องเที่ยวโดยชุมชนก่อให้เกิดการกระจายรายได้ ซึ่งทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ และทำให้คนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในขณะเดียวกันยังกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ยั่งยืนการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถสร้างผลประโยชน์ให้กับชุมชนต่างๆ ในบริเวณใกล้เคียงได้เช่นกัน ถึงแม้ว่าชุมชนนั้น จะไม่ได้ทำธุรกิจท่องเที่ยวโดยตรงแล้ว จะได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 ด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนใกล้เคียงสามารถผลิตสินค้าที่ระลึก ขนส่งอาหารหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวได้ หรืออาจจะส่งวัตถุดิบสินค้าป้อนให้กับธุรกิจต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวก็ได้

3.2 ด้านสิ่งแวดล้อม

นอกจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแล้ว ชุมชนใกล้เคียงยังได้รับผลประโยชน์ทางสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีประสิทธิภาพอีกด้วย ชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวมีกิจกรรมร่วมกันรักษาความสะอาดแม่น้ำ คูคลองที่ร่วมกันใช้ซึ่งชุมชนอื่นก็จะได้รับประโยชน์ คือ มีน้ำใช้ที่สะอาด มีสิ่งแวดล้อมที่ดี

3. หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552, หน้า 54 - 58) อธิบายว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน มีหลักการดังนี้

1. สมาชิกของชุมชนจะต้องควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน กำหนดแหล่งทรัพยากรที่จะต้องได้รับการทำนุบำรุงและส่งเสริม รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ในการพัฒนาและการบริหารจัดการ นอกจากนี้ สมาชิกของชุมชนจะต้องเข้าร่วมในการดำเนินการตามแนวทางและกลยุทธ์ที่ได้กำหนดขึ้น รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านบริการสาธารณูปโภคและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

2. นวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวควรพัฒนาขึ้นจากความร่วมมือของกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่

3. การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจะต้องรวมถึงโอกาสในการจ้างงานที่มีคุณภาพ การจัดหางานที่ดีและเหมาะสมกับคนในพื้นที่ควรเป็นส่วนหนึ่งของภาพรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่และหนึ่งในกระบวนการจ้างงานที่มีคุณภาพนั้น คือการให้โอกาสคนท้องถิ่นเข้ามาร่วมบริหารและจัดการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านค้า ฯลฯ นอกจากนี้ การให้การศึกษา การฝึกอบรมกับคนในท้องถิ่น และการให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบธุรกิจ เป็นส่วนสำคัญของนโยบายการพัฒนาประเภทนี้ด้วย

4. การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวควรเป็นไปอย่างกว้างขวางในแต่ละพื้นที่ มีการพัฒนาการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์และเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่างๆ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการวางแผน การพัฒนาและการดำเนินงานบริหารทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการบริการด้านต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจว่ามีการกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการต่างๆ

5. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องให้ความเสมอภาคระหว่างคนรุ่นต่างๆ การกระจายต้นทุนและผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องเกิดขึ้นทั้งในคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับคนรุ่นต่อไป

6. การวางแผนระยะยาวเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นหลักประกันว่าพื้นที่นั้นๆ จะไม่เสียหายจากการดำเนินกิจกรรมใดๆ เพียงเพื่อประโยชน์ระยะสั้นและจะทิ้งไปเมื่อนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจหมดความสนใจและย้ายไปที่อื่น การวางแผนระยะยาวจะช่วยส่งเสริมให้มีการใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในเชิงรุกเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของพื้นที่และช่วยสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของท้องถิ่น

7. ความกลมกลืนเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยว สถานที่ และชุมชน องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่และความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และมนุษย์ ตลอดจนการตระหนักถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ชุมชนท้องถิ่นและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนองค์กรไม่แสวงหากำไรที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

8. กลยุทธ์และแผนด้านการท่องเที่ยวจะต้องได้รับการเชื่อมโยงเข้ากับนวัตกรรมและแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับต่างๆ

9. ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติในระดับต่างๆ ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะนโยบายด้านการท่องเที่ยว นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ให้บริการด้านต่างๆ ทั้งการขนส่ง ที่จอดรถ ความสามารถในการรองรับด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ ความสามารถในการรองรับการกำจัดน้ำเสียจะต้องได้รับการพิจารณา ร่วมกับแผนการท่องเที่ยวและการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

10. การประสานความร่วมมือระหว่างแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็น เพราะแต่ละธุรกิจหรือการดำเนินงานด้านหนึ่งด้านใด ย่อมมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการหรือคุณภาพการทำงานของธุรกิจด้านอื่นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

11. มีความจำเป็นที่จะต้องประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ความสามารถในการรองรับของพื้นที่จะต้องได้รับการพิจารณาโดยครอบคลุมทั้งข้อจำกัดและการพัฒนาด้านกายภาพ ธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม จะต้องมีความสอดคล้องกับข้อจำกัดของท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม แผนและการดำเนินงานใดๆ ควรได้รับการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและมีการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม

12. จะต้องมีการพัฒนาแนวทางหรือหลักเกณฑ์สำหรับการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการประเมินผลกระทบ นอกจากนี้จะต้องมีการสร้างประมวลจรรยาบรรณในทางปฏิบัติสำหรับการท่องเที่ยวในทุกระดับ ทั้งในระดับชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาศูนย์ข้อมูลและขีดจำกัดสำหรับใช้ชี้วัดผลกระทบและความสำเร็จของโครงการท่องเที่ยว กลยุทธ์สำหรับการปกป้องและติดตามตรวจสอบเป็นสิ่งจำเป็น หากชุมชนต้องการปกป้องรักษาทรัพยากรซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของสินค้าทางการท่องเที่ยวของชุมชน

13. การวางแผนการท่องเที่ยวจะต้องเปลี่ยนแปลงจากแนวทางดั้งเดิมที่เน้นการเติบโตของอุตสาหกรรมมาเป็นให้ความสำคัญกับโอกาสในการจ้างงานและการพัฒนารายได้ รวมทั้งคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้นด้วย และในขณะเดียวกันต้องแน่ใจว่า การตัดสินใจในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนานั้นสะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรสาธารณะต่างๆ เช่น น้ำ อากาศ และที่ดินของส่วนรวม ควรมี

ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ในฐานะผู้ใช้ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าทรัพยากรเหล่านี้ไม่ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด

14. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาการศึกษาและหลักสูตรอบรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับสาธารณชน ตลอดจนส่งเสริมความสามารถทางธุรกิจ การประกอบอาชีพและความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่างๆ

15. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมและการดำเนินการที่จะช่วยส่งเสริมลักษณะเด่นของสภาพภูมิทัศน์และพื้นที่ในบริเวณนั้น ควรเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและโอกาสในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ กิจกรรมต่างๆ ควรมุ่งให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณภาพ อันนำไปสู่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ขณะที่ยังยึดมั่นในหลักการอื่นๆ ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

16. ขนาดและประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวจะต้องสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดและขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรในพื้นที่ โดยเน้นการส่งเสริมให้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่มีผลกระทบน้อย

17. กระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจะต้องช่วยดำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ทั้งนี้โดยใช้หลักเกณฑ์และมาตรฐานสากล

18. การทำการตลาดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ควรให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ โดยมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อและสะท้อนจริยธรรมของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 1 การเปรียบเทียบการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

มิติของการพัฒนา	การพัฒนาที่ยั่งยืน	การท่องเที่ยวโดยชุมชน
ด้านเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> - มีรายได้จากการผลิต - มีการพัฒนาเศรษฐกิจที่หลากหลาย - เศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดกองทุนพัฒนาชุมชน - สร้างงานในชุมชน - สร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน
ด้านสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา - ดำรงความยุติธรรมในสังคม - มีคุณภาพชีวิตที่ดี - มีองค์กรชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต - ชาวบ้านมีความภาคภูมิใจในตนเอง - เกิดการแบ่งบทบาทชาย/หญิง - เกิดองค์กรชาวบ้านในการจัดการ

ตาราง 1 (ต่อ)

มิติของการพัฒนา	การพัฒนาที่ยั่งยืน	การท่องเที่ยวโดยชุมชน
ด้านวัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านมีการศึกษา - เกิดการรับรู้และถ่ายทอดทางวัฒนธรรม - มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - มีความเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง - สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน - เป็นการพัฒนาที่เติบโตจากรากฐานของตนเอง
ด้านสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนมีสิทธิในการจัดการทรัพยากร - มีระบบการดูแลสิ่งแวดล้อม - ชุมชนเกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> - พิจารณาขีดความสามารถในการรองรับ - มีระบบการจัดการของเสีย - มีการสร้างสำนึกการอนุรักษ์
ด้านการเมือง	<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา - การพัฒนาจากความต้องการของประชาชน - ชุมชนมีความเป็นประชาธิปไตย 	<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว - สามารถต่อรองผลประโยชน์กับภายนอกได้ - ชุมชนมีสิทธิในการจัดการการท่องเที่ยว

ที่มา: พจนานุกรม (2548, หน้า 22)

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

บุญยสภฤกษ์ อเนกสุข (2557, หน้า 184 - 185) อธิบายว่า กระบวนการดำเนินการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เนื่องจากชุมชนอยู่ในสถานะ “ผู้ถูกท่องเที่ยว” ซึ่งปัญหาการเป็นผู้ถูกท่องเที่ยวจะสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากร ทั้งด้านธรรมชาติ และวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดข้อเรียกร้องเกี่ยวกับสิทธิชุมชน (community right) ในการจัดการการท่องเที่ยว โดยสิทธิชุมชนนั้น หมายถึง สิทธิร่วมเหนือทรัพย์สินของชุมชน ที่สมาชิกในชุมชนมีสิทธิใช้และได้ประโยชน์เพื่อส่วนรวมมากกว่าเพื่อส่วนตน โดยที่ชุมชนสามารถใช้สิทธิตามธรรมชาติในการออกกฎเกณฑ์ที่คำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคมและระบบนิเวศ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อทรัพยากรในชุมชน ทั้งนี้ คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วม (participation) อย่างเท่าเทียมกันในการจัดการทรัพยากรที่เป็นทรัพย์สินชุมชน เพื่อป้องกันการกีดกันสิทธิอำนาจที่พึงมี

พึงได้ของชุมชนอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของทรัพยากรในชุมชน เป็นการสร้างพลังอำนาจ (empowerment) ให้แก่ชุมชนได้ อย่างไรก็ตาม พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ธุรกิจเอกชน และคนในชุมชนมีระดับที่แตกต่างกัน 7 รูปแบบ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมแบบจับย้ายไปมา (manipulative participation) โดยหน่วยงานภายนอกมักอ้างว่าคนในชุมชนมีส่วนร่วม แต่ในความเป็นจริงอาจเป็นเพียงการแต่งตั้งให้มีส่วนร่วมในฐานะกรรมการเพียงในนามแต่ไม่มีอำนาจใดๆ เลย

2. การมีส่วนร่วมแบบไม่ต้องทำอะไร (passive participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่คนในชุมชนเพียงแคร์รับทราบผลการตัดสินใจจากหน่วยงานภายนอกว่าทำอะไรไปแล้วบ้าง โดยคนในชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใดๆ เนื่องจากหน่วยงานภายนอกมักอ้างว่าผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

3. การมีส่วนร่วมด้วยการให้คำปรึกษา (participation by consultation) โดยที่หน่วยงานภายนอกเป็นผู้รวบรวมข้อมูลและกำหนดปัญหาเพื่อสอบถามคนในชุมชน และคนในชุมชนเป็นผู้ตอบคำถามหรือให้คำปรึกษาเท่านั้น เนื่องจากการตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยวยังคงอยู่กับหน่วยงานภายนอกเพียงฝ่ายเดียว

4. การมีส่วนร่วมผ่านการบริจาควัสดุสิ่งของ (participation for material incentives) เช่น การมีส่วนร่วมแรงจูงใจงาน การร่วมบริจาคอาหาร เงิน หรือทรัพย์สิน แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมกระบวนการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

5. การมีส่วนร่วมทำงานตามหน้าที่ (functional participation) เป็นการมอบหมายให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยที่ผู้มีอำนาจเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนวัตถุประสงค์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว แม้ว่าคนในชุมชนจะสามารถเสนอแนะความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ได้ แต่การตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังคงอยู่ที่หน่วยงานภายนอกเช่นเดิม

6. การมีส่วนร่วมอย่างมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (interactive participation) ได้แก่ การที่คนในชุมชนได้รับสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง แม้ว่าหน่วยงานภายนอกจะยังคงมีบทบาทควบคุมการตัดสินใจของคนในชุมชนอยู่บ้าง แต่ก็เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมดำเนินงานท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น

7. การร่วมด้วยตนเอง (self-mobilization) ได้แก่ การที่คนในชุมชนเป็นอิสระจากการแทรกแซงโดยหน่วยงานภายนอก แต่ยังคงมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกในฐานะผู้ให้คำแนะนำหรือผู้ช่วยเหลือเท่าที่คนในชุมชนต้องการ นอกจากนี้ คนในชุมชนยังมีอำนาจในการจัดการทรัพยากรภายในชุมชนของตนเอง โดยที่อาจทำทลายต่อการกระจายอำนาจและผลประโยชน์ที่หน่วยงานภายนอกเคยได้รับก่อนหน้านี้ หรือไม่ก็ได้

บุญยสกุลย์ อเนกสุข (2557, หน้า 188 - 189) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวของคนในชุมชน ไม่เพียงจะสะท้อนพลังอำนาจในชุมชนเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงรากฐาน ของประชาธิปไตยที่คนในชุมชนมีสิทธิตัดสินใจที่จะดำเนินชีวิตด้วยตนเอง เครื่องมือที่ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องภายนอกชุมชนและนักพัฒนานิยมใช้เพื่อส่งเสริมการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม ได้แก่ การ ประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Assessment หรือ PRA) ด้วยวิธีการ สนทนากลุ่ม (group discussion) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. กระตุ้นให้คนในชุมชนร่วมสนทนากลุ่มเพื่อค้นหาปัญหาที่แท้จริงในชุมชนและ/หรือ สร้างความทรงจำร่วมกัน (collective memory) ทางประวัติศาสตร์ชุมชน โดยอาจจะเกิดขึ้นควบคู่ กันหรือแยกจากกันก็ได้ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรมของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือการสร้าง ความทรงจำร่วมกันของชุมชนเพื่อให้คน ในชุมชนนำเสนอความทรงจำร่วมกันเกี่ยวกับชุมชนตนเอง อันจะนำไปสู่การที่คนในชุมชนมีความรู้สึก ถึงการมีอดีตร่วมกัน มีปัจจุบันร่วมกัน และมีอนาคตร่วมกัน เช่น การบอกเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงด้าน ต่างๆ ในชุมชน การนำเสนอความคาดหวังที่มีต่อชุมชนในอนาคต เป็นต้น

2. กระตุ้นให้คนในชุมชนร่วมกำหนดขอบเขตปัญหาและ/หรือการกำหนดอนาคตร่วมกัน ของชุมชน รวมถึงร่วมกำหนดวิธีการที่คนในชุมชนจะสามารถรวบรวมข้อมูลที่สะท้อนปัญหาและ/หรือ แนวทางการกำหนดอนาคตชุมชนได้ เช่น การทำแผนที่เดินดินเก็บตัวอย่าง การรวบรวมภาพถ่าย การ สัมภาษณ์ การสังเกต ฯลฯ พร้อมทั้งให้คนในชุมชนจัดตั้งคณะทำงานเพื่อรวบรวมข้อมูลของปัญหา และ/หรือแนวทางการกำหนดอนาคตทั้งหมด ทั้งนี้ สมาชิกคณะทำงานควรเป็นผู้ที่มีความสามารถจูง ใจให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของปัญหาและ/หรืออนาคตของชุมชนตนเองได้ ตลอดจนสามารถ แสวงหาแนวทางในการสร้างจิตสำนึกแก่ชุมชนในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและ ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนได้

3. คณะทำงานวิเคราะห์ปัญหาและ/หรือแนวทางการกำหนดอนาคตชุมชน พร้อมทั้ง นำเสนอข้อมูลทั้งหมดแก่คนในชุมชนด้วยวิธีการต่างๆ ที่ทำให้คนในชุมชนเข้าใจได้โดยง่าย เช่น ภาพประกอบ แผนภูมิ ชี้อ้าง ฯลฯ โดยรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะคนในชุมชน คณะทำงานรวบรวมข้อคิดและข้อเสนอแนะของคนในชุมชนทั้งหมด พร้อมทั้งสรุปเป็นข้อเสนอในการ แก้ไขปัญหาหรือแนวทางการกำหนดอนาคตของชุมชน เช่น อาจเสนอว่าการท่องเที่ยวชุมชนเป็น รูปแบบหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนอาจจะทำให้หนุ่มสาวรุ่นใหม่กลับมา ทำงานให้ชุมชน หรือการท่องเที่ยวชุมชนอาจเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามนำเสนออัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรมของชุมชนให้นักท่องเที่ยวและคนภายนอกได้รู้จักชุมชนมากขึ้น

ตาราง 2 กระบวนการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ลำดับขั้นตอน	การส่งเสริมคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ขั้นตอนที่ 1	- ศึกษาความเป็นไปได้ก่อนลงพื้นที่ และศึกษาความเป็นไปได้ร่วมกับชุมชน
ขั้นตอนที่ 2	- สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชน เช่น การมาเยี่ยมเยือนชุมชน พูดคุยกับคนในชุมชน ฯลฯ เพื่อสร้างความไว้วางใจหน่วยงานภายนอก และเพื่อเลือกพื้นที่จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ขั้นตอนที่ 3	- เป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนโดยใช้กระบวนการ “การประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Assessment หรือ PRA) เพื่อประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชนในด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการและขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว
ขั้นตอนที่ 4	- สร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนว่าทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติใดบ้างในชุมชนที่สามารถนำเสนอเป็นเอกลักษณ์ทางการท่องเที่ยวในชุมชนได้
ขั้นตอนที่ 5	- เปิดรับสมาชิกในชุมชนที่ให้ความสนใจจัดการการท่องเที่ยวร่วมกัน - จัดโครงสร้างกลุ่มองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พร้อมทั้งกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เภรัญญิกกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม
ขั้นตอนที่ 6	- ให้ความรู้แก่กลุ่มองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการพัฒนาอย่างยั่งยืน การจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน และการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาชุมชน - สร้างความตระหนักให้แก่คนในชุมชนว่าเมื่อจัดการท่องเที่ยวแล้ว ชุมชนต้องสูญเสียหรือจะได้ผลประโยชน์อะไรบ้าง
ขั้นตอนที่ 7	- ร่วมพัฒนาแผนการท่องเที่ยวในชุมชนพร้อมทั้งกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการจัดการการท่องเที่ยวให้ชัดเจน
ขั้นตอนที่ 8	- กลุ่มองค์กรชุมชนร่วมกันการจัดทำรายการนำเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับขั้นตอน	การส่งเสริมคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ขั้นตอนที่ 9	- คนในชุมชนรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น ภาครัฐกิจเอกชน ภาครัฐ และภาควิชาการ โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านงบประมาณ การพัฒนารูปแบบการให้ความรู้ การสื่อความหมายธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงการฝึกอบรมด้านการตลาดและการจัดการการท่องเที่ยวให้แก่คนในชุมชน
ขั้นตอนที่ 10	- มีกระบวนการปรึกษาหารือระหว่างเครือข่ายทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนเป็นระยะ
ขั้นตอนที่ 11	- การจัดการการท่องเที่ยวนำร่องเพื่อทดสอบความพร้อมของชุมชน โดยการเชิญกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องในงานการท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน และแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อให้ชุมชนได้ปรับปรุงก่อนเปิดการท่องเที่ยวจริง
ขั้นตอนที่ 12	- การติดตามและประเมินผล ทั้งในระดับกิจกรรมและภาพรวมของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ที่มา: บุญยสฤกษ์ อเนกสุข (2557, หน้า 202- 203)

5. ผลสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

บุญยสฤกษ์ อเนกสุข (2557, หน้า 184 - 185) อธิบายว่า ผลสำเร็จของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องคำนึงถึงประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การเพิ่มขีดความสามารถภายในชุมชน

1.1 การส่งเสริมบทบาททางเพศในการมีส่วนร่วมการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน เนื่องจากในบางชุมชนมีการแบ่งโครงสร้างความเป็นหญิง/ชาย เพื่อมากำกับพฤติกรรมของคนในชุมชน เช่น การเปิดเผยตนเองต่อสาธารณะ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในชุมชน หรือการเป็นผู้นำชุมชน ฯลฯ ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนจึงอาจต้องกำหนดบทบาทของกลุ่มการท่องเที่ยวในชุมชนให้สอดคล้องกับเพศสถานะ (gender) ดังกล่าว เช่น การเป็นกลุ่มแม่บ้านทำอาหาร การเป็นกลุ่มจัดการบ้านพักรับรอง หรือการเป็นกลุ่มบัญชี เป็นต้น

1.2 การส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาที่ทำให้คนในชุมชนไม่ต้องเดินทางไปประกอบอาชีพต่างถิ่น เนื่องจากคนในชุมชนมีโอกาสศึกษาต่อในตัวเมืองส่วนใหญ่มักไม่กลับมา

ทำงานในชุมชนของตนเอง ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพและการมีส่วนร่วมในการจัดการการ
ท่องเที่ยวของชุมชน ขณะที่ผู้ที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่ออาจมีปัญหาในด้านการสื่อสารและการเรียนรู้
วัฒนธรรมที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวและหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาในชุมชนด้วยเช่นกัน

1.3 การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนทุกช่วงอายุมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว
ชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่แม้จะมีองค์ความรู้เกี่ยวกับบริบทและอัตลักษณ์ของชุมชน แต่มักเกิด
ปัญหาในด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวและหน่วยงานภายนอก ขณะที่คนหนุ่มสาวรุ่นใหม่แม้ว่าจะมี
ความกล้าสื่อสารกับนักท่องเที่ยวและหน่วยงานภายนอก รวมถึงสามารถร่วมจัดการท่องเที่ยวใน
ชุมชนได้ แต่ก็ยังมีองค์ความรู้เกี่ยวกับบริบทและอัตลักษณ์ของชุมชนจำกัด

2. การส่งเสริมและสนับสนุนของภาคี

2.1 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยยึดหลักสิทธิชุมชน เพื่อให้
เกิดการประสานงานภายในชุมชนด้วยกันและระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานภายนอก เพื่อให้
ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเกื้อหนุนสอดคล้องกัน นอกจากนี้ ยังพิจารณากระบวนการ
ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนให้สามารถตอบสนองความ
ต้องการของคนในชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมปกป้องและอนุรักษ์ทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน

2.2 การสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น การร่วมเสนอแนะและให้
คำปรึกษาแก่ชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน การสนับสนุนให้แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเป็นแหล่ง
เรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน
เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยว ฯลฯ ตลอดจน
การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในชุมชน
ตามสมควร

6. ขอบเขตของงานวิจัยด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สินธุ์ สโรบล, และคนอื่นๆ (2548, หน้า 6 - 9) อธิบายว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ของชุมชนโดยใช้ “งานวิจัยเป็นเครื่องมือ” เพื่อการบูรณาการในระดับชุมชนหรือพื้นที่
(community/area-based approach) เป็นการทำงานแบบ “ฐานรากขึ้นสู่ข้างบน” ซึ่งกระบวนการ
เรียนรู้ร่วมกันโดยผ่านการวิจัยท่องเที่ยวโดยชุมชน ถือว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่ชุมชนแสวงหาองค์
ความรู้ของตนเองเพื่อเป้าหมายในการจัดการกับสภาพของปัญหาด้านทรัพยากร เศรษฐกิจ และสังคม
สำหรับ งานวิจัยด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มี 7 ขอบเขตที่สำคัญ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของพื้นที่แหล่งทรัพยากรอันหลากหลายของชุมชน
การพิจารณาการใช้ประโยชน์ในประเด็นนี้ จะมุ่งเน้นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ
ธรรมชาติเป็นหลัก เพราะมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่

เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศในพื้นที่ ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงตั้งอยู่บนฐานคิดที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานจุดมุ่งหมายของการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม รวมทั้งอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของชุมชนอันมีวิถีชีวิตและจารีตประเพณีที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ยังมีจุดมุ่งหมายให้คนในชุมชนรู้จักการสร้างสำนึกท้องถิ่น เร่งเร้าความภาคภูมิใจในความเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง รวมทั้งสามารถให้คำอธิบายกับคนนอกหรือนักท่องเที่ยวได้รับรู้ และเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ว่ามีความสวยงามและมีคุณค่าอย่างไร ตลอดจนการสื่อให้เห็นพัฒนาการของวัฒนธรรม จารีตประเพณี ทั้งนี้เพื่อให้คนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การเคารพต่อความเชื่อ ศักดิ์ศรีและสิทธิในการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมของชุมชน

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของการจัดการโดยชุมชน การพิจารณาการใช้ประโยชน์ในประเด็นนี้ จะมุ่งเน้นการจัดการการท่องเที่ยวบนเงื่อนไขของการจัดการที่มีความรับผิดชอบที่จะช่วยกันลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ทั้งนี้มุ่งให้มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ การจัดการสมรรถนะของการรองรับในระบบนิเวศน์ รวมทั้งการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต โดยเน้นภายใต้เงื่อนไขของความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับธรรมชาติในฐานะเป็นวิถีชีวิตที่เกื้อกูลในระบบนิเวศเดียวกันภายใต้หลักการที่ว่าคนดูแลทรัพยากรย่อมสมควรได้รับประโยชน์จากการดูแลรักษา นั้น นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยกันประชาสัมพันธ์และเสนอแนวคิดในการเคลื่อนไหวให้นักท่องเที่ยวได้เป็นผู้เข้าร่วมขบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและกระจายผลประโยชน์ที่เกื้อหนุนกันระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวกับความต้องการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

3. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมการท่องเที่ยว การพิจารณาการใช้ประโยชน์ในประเด็นนี้ จะมุ่งเน้นให้มีการสร้างระบบการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้โดยมีกิจกรรมการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการเรียนรู้วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันหลากหลาย ซึ่งเป็นการช่วยเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ และสร้างความตระหนัก สร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องให้กับนักท่องเที่ยว ให้กับประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการ ทั้งนี้ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาจนำไปสู่การสร้างกระบวนการทางสังคมที่ชุมชนท้องถิ่นมีความพยายามในการปรับตัวภายใต้บริบทของสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องรวมทั้งการสร้างดุลยภาพระหว่างการผลิตในภาคเกษตรกรรมกับการประกอบอาชีพของชาวบ้านที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรของชุมชน ตลอดจนการรวมตัวกันเพื่อต่อสู้การเอารัดเอาเปรียบของธุรกิจเอกชนนำเที่ยวจากภายนอก ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนาคตนั้น ไม่อาจจำกัดตัวเองอยู่เพียงชุมชน หมู่บ้าน แห่งใดแห่งหนึ่งอย่าง

โดดๆ ได้ แต่พยายามให้มีการรวมตัวกันของชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องหลายๆ แห่ง และการสร้างเครือข่ายการจัดการจัดการทรัพยากรหรือจัดโปรแกรมการท้องถิ่นเพื่อร่วมกันเพื่อให้การบริการและมุ่งให้เกิดการจัดการท้องถิ่นโดยชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นและแหล่งท้องถิ่นให้มีความยั่งยืน

4. การท้องถิ่นโดยชุมชนในบริบทการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการจัดการตัวเอง การพิจารณาการใช้ประโยชน์ในด้านนี้ จะมุ่งเน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นและหมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนโดยมีจุดหมายปลายทางในการกลับมาบำรุงดูแลรักษา และจัดการแหล่งท้องถิ่นด้วย อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติชุมชนท้องถิ่นเองก็สามารถที่จะมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพของการท้องถิ่นของตนเองได้ โดยเริ่มต้นจากชุมชนระดับรากหญ้า จนถึงองค์กรปกครองท้องถิ่น และอาจรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียอีกด้วย

5. การท้องถิ่นโดยชุมชนในฐานะกลไกการพัฒนาชุมชน การพิจารณาการใช้ประโยชน์ในบริบทนี้ จะมุ่งเน้นบทบาทของฐานทรัพยากรท้องถิ่นต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรชุมชนท้องถิ่นควบคู่กับการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรม จารีตประเพณีอันหลากหลายของชุมชน นอกจากนี้ การท้องถิ่นโดยชุมชนมีความจำเป็นที่จะต้องมองให้เห็นถึงบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง และสภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งสัมพันธ์กับเงื่อนไขภายนอกในระดับภาคและระดับมหภาคอันจะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงปรากฏการณ์ในท้องถิ่นกับเงื่อนไขภายนอกและยังช่วยชี้ให้เห็นทิศทางของการพัฒนาประเทศที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจน

6. การท้องถิ่นโดยชุมชนในฐานะของการสร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชน การพิจารณาการใช้ประโยชน์ในบริบทนี้ เป็นการย้อนกลับไปพิจารณาปัญหาของสังคมของชุมชนซึ่งอาจพบว่า ชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาวิกฤติในด้านของความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและควมยากจน ดังนั้น การพิจารณาประเด็นนี้ จึงเป็นความพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าการท้องถิ่นโดยชุมชนสามารถเป็นคำตอบส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยพิจารณาการท้องถิ่นในฐานะของการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กองทุนชุมชน การพัฒนาอาชีพและฝีมือแรงงาน หัตถกรรมพื้นบ้าน เกษตรปลอดภัยจากสารพิษ รวมทั้งการพลิกฟื้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในด้านการเชื่อมต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้การท้องถิ่นโดยชุมชนจึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกใหม่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างหลากหลาย

7. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในฐานะของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาพความเป็นจริงของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวก็คือการที่ภาคเอกชนประจำบางจังหวัดได้มีบทบาทเข้ามาผูกขาดธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งเน้นการสร้างรายได้และความเจริญเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว และบางครั้งด้วยความไม่เข้าใจในเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวดังกล่าวได้สร้างผลกระทบต่อการทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพราะชุมชนท้องถิ่นขาดอำนาจในการจัดการการท่องเที่ยวของตน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเข้ามากำหนดบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนสำคัญร่วมกับภาคประชาชน ในการจัดการและหารูปแบบการท่องเที่ยวในบริบทของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ในระดับล่าง รวมทั้งระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างมากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

1. การขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

กรมการพัฒนาชุมชน (2561, หน้า 33 - 34) กล่าวว่า โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ โอทอป (OTOP: One Village, One Product) เป็นโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจประกอบการท้องถิ่น ที่มีเป้าหมายในการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ลักษณะเฉพาะที่ผลิตและจำหน่ายในท้องถิ่นแต่ละตำบล โดยจุดเด่นของโอทอป คือ เส้นห่วงโซ่อุปทานที่ผลิตจำนวนไม่มาก วัตถุดิบในชุมชนหมู่บ้านบางแห่งมีวัตถุดิบที่เป็นอัตลักษณ์แบบไม่มีที่ไหนเหมือน เช่น มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) ซึ่งเป็นจุดขายสำคัญในการสร้างแบรนด์ นอกเหนือจากการเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนนั้น แม้ว่าโอทอปจะดำเนินการมาตลอดระยะเวลา 16 ปี แต่ยังไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกที่ก้าวกระโดดด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้พฤติกรรมของผู้ซื้อเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ การผลิตโอทอปที่ผ่านมาเป็นแบบ “ห่วงโซ่อุปทานแบบผลัก (Supply Chain Push) กล่าวคือ การตัดสินใจผลิตจนถึงกระจายสินค้าอยู่บนพื้นฐานการพยากรณ์ระยะยาว แต่ปัจจุบัน อิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลต่อการดำเนินธุรกิจ การพยากรณ์แบบเดิมมีความคลาดเคลื่อนสูง เงื่อนไขการซื้อเปลี่ยนไป สินค้าโอทอปสวยงามแต่ไม่ร่วมสมัย เอาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ยาก

OTOP นวัตวิถี จึงเป็นการปรับกระบวนการทัศน์ด้วยการใช้ห่วงโซ่อุปทานแบบดึง (Supply Chain Pull) หมายถึง การผลิต และการกระจายสินค้าที่เกิดจากความต้องการของผู้ซื้อ

โดยตรง ผลิตจำนวนไม่มาก ชุมชนไม่เสียทรัพยากรและกำลังคน หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการผลิตที่เอาใจคนซื้อเป็นที่ตั้ง แทนที่จะผลิตแล้วไปหาผู้ซื้อที่หลัง โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นธงหลักในการวางเป้าหมาย โดยยังใช้จุดแข็งเดิมของโอท็อป คือ ผลิตจำนวนไม่มาก ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน โดยปรุงเสน่ห์ให้มีความ “ร่วมสมัย” ในสินค้า/บริการ ให้คนซื้อสามารถนำไปใช้แบบ “ร่วมวิถี”

2. กรอบแนวทางในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

กรมการพัฒนาชุมชน (2561, หน้า 38 – 42) กล่าวว่า ชุมชนเมืองคัมภ์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 มิติ ได้แก่ 1) ด้านประวัติศาสตร์ 2) ด้านศิลปวัฒนธรรม / ประเพณี และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนที่มีครบทั้ง 3 มิตินี้ ถือว่าได้เปรียบเรื่องต้นทุน บางชุมชนอาจจะไม่มีครบทั้ง 3 มิติ ดังนั้น จึงต้องใช้หลักการตลาดเข้ามาช่วยให้คนภายนอกมองเห็นคุณค่าของชุมชนบนฐานของต้นทุนทั้ง 3 มิติ ซึ่งคุณค่าดังกล่าว คือ “จุดขาย” ที่เป็นเป้าหมายที่ชุมชนต้องการ

กระบวนการในการพัฒนาประกอบด้วย

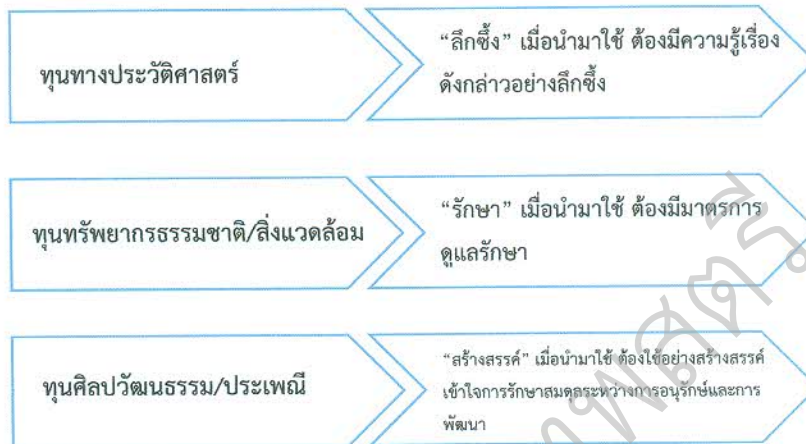
1. ค้นหา “จุดเด่น” 5 ข้อ ใน 3 มิติ เพื่อสร้างจุดขาย ดังภาพ 2

ภาพ 2 การค้นหาจุดเด่นของชุมชน
ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2561, หน้า 38)

2. ทูนของชุมชน

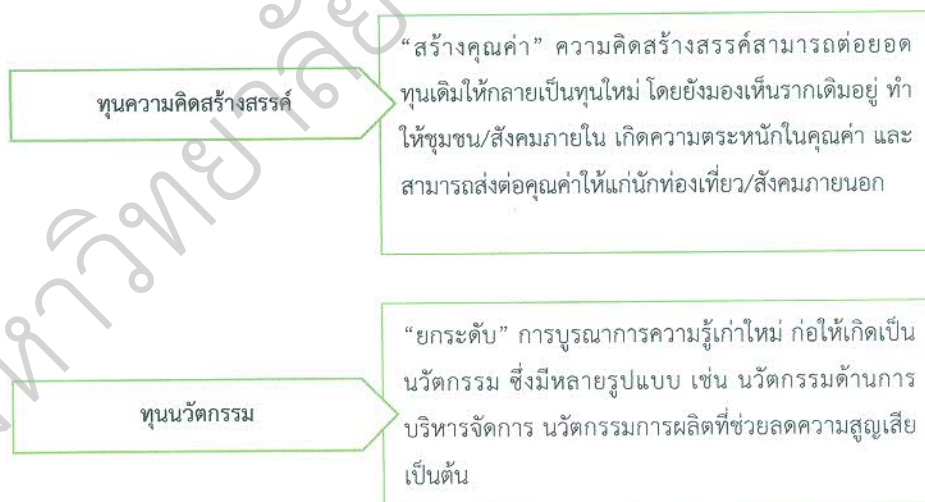
2.1 ทูนเดิม แสดงดังภาพ 3

ภาพ 3 ทูนเดิมของชุมชน

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2561, หน้า 38)

2.2 ทูนใหม่ แสดงดังภาพ 4

ภาพ 4 ทูนใหม่ของชุมชน

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2561, หน้า 38)

ทั้งนี้ การบริหารจัดการ “ทุนเดิม” และ “ทุนใหม่” อย่างมีประสิทธิภาพ จะสร้างความยั่งยืน 5 ด้าน ให้กับชุมชน ซึ่งหมายถึง ต้นทุนชุมชนที่เก็บเกี่ยวไว้ใช้ระยะยาว และส่งต่อให้รุ่นลูกหลานได้

จุดขายของการท่องเที่ยวชุมชน คือ การเป็นตัวของตัวเอง หรือมีอัตลักษณ์ การค้นหาตัวเองจึงเป็นกระบวนการสำคัญ สิ่งที่ต้องบอกถึงอัตลักษณ์ชุมชน มี 3 ด้าน คือ สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และวิถีชีวิต (ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย ภาษา อาชีพ ประเพณี ความเชื่อ และศิลปะพื้นบ้าน) การสังเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 3 นี้ได้ ถือว่าชุมชนได้สร้างกระบวนการรักษา “มรดกทางวัฒนธรรม” ของตนเองแล้ว

3. จัดทำแผนงานพัฒนา

หลักในการจัดทำแผนชุมชนมีหลายรูปแบบ ชุมชนบางแห่งอาจนัดในการทำแผนยุทธศาสตร์ บางแห่งอาจเริ่มต้นด้วยเวทีระดมความคิดเห็นและตกลีกระบวนการด้วยตนเอง บางชุมชนอาจใช้โมเดลสำเร็จรูปช่วยให้ความคิดเข้าระบบ เช่น การใช้ Y Model ซึ่งมีกระบวนการ 5P แสดงดังภาพ 5

ภาพ 5 การจัดทำแผนงานพัฒนาด้วย Y Model

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2561, หน้า 40)

จากภาพ 5 กระบวนการ 5P ใน Y Model มีรายละเอียดดังนี้

1. Place ด้านการท่องเที่ยว พัฒนาศักยภาพสร้างแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว เพราะเป็นแม่เหล็กตัวแรกที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว
 2. Preserve ด้านอนุรักษ์ ดูแลรักษาทรัพยากรที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น/ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาเยือนด้วยความประทับใจ และเป็นต้นทุนที่ยั่งยืนของชุมชน
 3. People ด้านชุมชน พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาผู้ประกอบการชุมชนให้มีความเข้มแข็งแก่งไปด้วยกัน
 4. Product ด้านผลิตภัณฑ์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการให้มีความโดดเด่น สินค้าต้องผลิตแบบรู้ใจคนซื้อ
 5. Promotion ด้านการส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริม/สนับสนุนการท่องเที่ยว และกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รู้จักพลังสื่อ เลือกใช้สื่อที่ประหยัดและให้ผลกว้าง (impact)
4. สร้างเสน่ห์ชุมชนด้วยหลัก 5S
- OTOP นวัตกรรม เกิดด้วยกระบวนการ 5S หรือ 5 เสน่ห์ ที่มีเป้าหมายหลัก เพื่อสร้างความ “มั่งมีศรีสุข” ให้แก่ชุมชน ดัชนีวัด นอกจากรายได้ คือ ความสุขของคนในชุมชน ซึ่งมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ สร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability) โดยกระบวนการ 5S แสดงดังภาพ 6

ภาพ 6 การสร้างเสน่ห์ชุมชนด้วยหลัก 5S
ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2561, หน้า 36)

แนวคิดเกี่ยวกับโลจิสติกส์การท่องเที่ยว

1. ความหมายของโลจิสติกส์การท่องเที่ยว

จิราวรรณ สมหวัง (2559, หน้า 31) อธิบายว่า โลจิสติกส์การท่องเที่ยว (Tourism logistics) หมายถึง การบูรณาการจัดการโลจิสติกส์กับแนวคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน เพื่อบริหารจัดการการไหลเวียนทางกายภาพ (physical flows) การเงิน (financial flows) และสารสนเทศ (information flows) เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด และมีความเชื่อมโยงสินค้า/บริการต่างๆ ซึ่งจะทำให้ประหยัดเวลาและต้นทุน เป็นผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจสูงสุด

2. การจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยว

วุฒิไกร งามศิริจิตต์, และยอดมณี เทพานนท์ (2555, หน้า 5-6) กล่าวว่า การพัฒนากรอบแนวคิดโลจิสติกส์การท่องเที่ยว นั้น มีจุดเริ่มต้นมาจากประเด็นการขนส่งนักท่องเที่ยว 8 ประการ ได้แก่

1. สิ่งที่มีให้บริการ (Availability) หมายถึง ประเภทของยานพาหนะที่มีให้บริการ เส้นทางที่เปิดให้บริการ ระดับชั้นของคุณภาพของบริการที่มีให้บริการ เช่น ชั้นหนึ่ง ชั้นสอง รวมทั้งบริการเสริม เช่น ลิฟต์สำหรับผู้พิการหรือผู้มีสัณหาระหนัก ตู้เก็บสัมภาระ (ล็อกเกอร์) และเครื่องมือสื่อสารในกรณีฉุกเฉิน เป็นต้น
2. การเข้าถึง (Accessibility) หมายถึง ความสามารถของผู้คนที่จะสามารถใช้บริการได้ การอำนวยความสะดวกให้ผู้คนมาใช้บริการได้ เช่น เวลาและสถานที่จำหน่ายตั๋ว ที่ตั้งของสถานีรถไฟ ที่ตั้งของป้ายรถเมล์ เป็นต้น
3. ข้อมูลข่าวสาร (Information) หมายถึง การให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง แม่นยำ และรวดเร็ว เพื่อให้ผู้โดยสารไม่เกิดความสับสนในการเดินทาง และสามารถวางแผนล่วงหน้าได้ รวมถึงสถานที่ที่ให้ข้อมูลข่าวสารนั้นต้องอำนวยความสะดวกให้ผู้โดยสารสามารถติดตามข่าวสารได้โดยง่าย ไม่ติดประกาศไว้ในที่ลึกลับเกินไป
4. เวลา (Time) หมายถึง การจัดตารางเวลาในการเดินทางหรือการให้บริการที่เหมาะสม ไม่ทิ้งช่วงนานเกินไปจนทำให้ผู้โดยสารรอนานมากเกินไปหรือบอຍเกินไปจนไม่มีผู้โดยสาร ความรวดเร็วในการเดินทาง รวมทั้งความสามารถในการรักษาเวลา ความตรงต่อเวลา
5. การเอาใจใส่นักท่องเที่ยว (Customer care) หมายถึง ความคำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้โดยสาร เช่น ความสะอาดและถูกสุขลักษณะของที่นั่ง ห้องน้ำ พื้น และที่เก็บสัมภาระ การบริการอาหารและเครื่องดื่มบนยานพาหนะ การมีสถานที่แยกเป็นสัดส่วนระหว่างผู้สูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ การมีเจ้าหน้าที่ตรวจตราความสงบเรียบร้อยและรับเรื่องราวร้องทุกข์บนยานพาหนะ รวมทั้งการให้ส่วนลดสำหรับผู้เดินทางเป็นประจำ เป็นต้น
6. ความสะดวกสบาย (Comfort) หมายถึง ความเอาใจใส่ในการจัดให้บริการอันสะดวกสบายแก่ผู้โดยสาร ทั้งด้านกายภาพ เช่น เบาะนั่ง ช่องว่างสำหรับการเหยียดเท้า การออกแบบห้องโดยสารให้เหมาะสมสำหรับสรีระของมนุษย์ การปรับอุณหภูมิและความชื้นในห้องโดยสารให้พอเหมาะ และความเงียบสงบในการเดินทาง เป็นต้น
7. ความปลอดภัย (Safety) หมายถึง การปราศจากอุบัติเหตุในการเดินทางไปของยานพาหนะ รวมถึงไม่มีอุบัติเหตุในห้องโดยสาร ไม่มีการรบกวนของสิ่งของสัมภาระมาโดนผู้โดยสาร การเตรียมอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัยในห้องโดยสาร และการมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลในกรณีฉุกเฉิน เป็นต้น

8. ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Environmental friendliness) หมายถึง การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เช่น คาร์บอนไดออกไซด์ และคาร์บอนมอนนอกไซด์ การไม่ใช้ก๊าซคลอรีนอันจะทำลายโอโซนในชั้นบรรยากาศ การไม่ปล่อยขยะและของเสียออกไปจากยานพาหนะโดยไม่ผ่านการบำบัด การใช้พลังงานทดแทน รวมทั้งการไม่ก่อให้เกิดเสียงดังรบกวนผู้คนที่อาศัยอยู่ระหว่างเส้นทางที่ยานพาหนะแล่นผ่านไป

3. โมเดลโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยว

อนงค์นาฏ ศรีวิหค, ประสงค์ ประณีตพลกรัง, และอรุณี อินทรไพโรจน์ (2556, หน้า 141 -142) กล่าวว่า การพัฒนาโลจิสติกส์การท่องเที่ยวของประเทศไทยนั้น ต้องเริ่มจากการพัฒนาในระดับจุลภาค ซึ่งผู้ประกอบการสามารถดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพด้วยตนเองจนถึงการกำหนดนโยบายระดับมหภาคซึ่งเกี่ยวข้องกับหลายองค์กร และสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ โลจิสติกส์ในห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จะเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการจำนวนมาก ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะครอบคลุมธุรกิจที่ดำเนินกิจกรรมหลักด้านการท่องเที่ยวจะเกี่ยวข้องโดยตรงตั้งแต่การจัดหาสินค้าและบริการจากผู้ผลิตและผู้ให้บริการจำนวนมาก เช่น ที่พัก รถโดยสาร แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม อาหารและความบันเทิง เพื่อนำมารวมเป็นสินค้าและบริการการท่องเที่ยว จากนั้นจึงทำการบริหารจัดการปลายทาง เช่น การจัดส่งข้อมูล สารสนเทศ ตลอดจนสินค้าและบริการดังกล่าวไปยังนักท่องเที่ยว การตลาด การขาย และการบริการหลังการขาย สำหรับกิจกรรมสนับสนุน ประกอบด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาบุคลากร การบริหารจัดการ เป็นต้น โดยโมเดลโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยว มีหลักการสำคัญได้แก่

1. ความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (Tourism Demand) เป็นปัจจัยที่จะมีผลต่อการกำหนดอุปทาน การท่องเที่ยวโดยผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว (Tourism Service Providers) จะต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
2. ระบบโลจิสติกส์ในสถานที่ทำงานคือการจัดวางระบบการเคลื่อนย้าย วัตถุประสงค์ สินค้า บริการ สารสนเทศ เงินตรา ภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด
3. โลจิสติกส์ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นการสร้าง พัฒนา ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินการโดยภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
4. โลจิสติกส์องค์กรของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นการทำงานในรูปแบบเครือข่าย พันธมิตร ของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้การเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ นักท่องเที่ยว สารสนเทศ เงินตรา และอื่นๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. โลจิสติกส์ในห่วงโซ่อุปทานเป็นการดำเนินการร่วมกันทั้งระบบในห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่วัตถุดิบ จนถึงกระบวนการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า

6. โลจิสติกส์ในระดับโลกของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นการแสดงให้เห็นว่า ระบบโลจิสติกส์การท่องเที่ยว ไม่มีอาณาเขตเป็นข้อจำกัด

7. โลจิสติกส์ย้อนกลับ หมายถึงกระบวนการเคลื่อนย้าย จัดการสินค้าบริการ นักท่องเที่ยวและสิ่งพลอยได้จากการท่องเที่ยวสามารถย้อนกลับไปยังผู้ประกอบการหรือหน่วยงานภาครัฐได้ทั้งทางด้านบวกและด้านลบ โดยเฉพาะปัญหาต่างๆ ที่ตามมาจากการท่องเที่ยว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดุชนี ขาวนา (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน: ชุมชนบ้านผาแตก หมู่ที่ 10 ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโครงการวิจัยควบคู่การพัฒนา โดยผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการ โดยใช้เทคนิควิธีการต่างๆ เช่น การประเมินแบบมีส่วนร่วม การจัดเวทีเสวนา การประชุมกลุ่มย่อย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การอบรม การศึกษาดูงาน การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างไม่เป็นทางการ การทดลองปฏิบัติจริงเพื่อนำสู่การแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาการจัดการ และหารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาชุมชนของจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและศักยภาพของชุมชนในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน และ 3) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาแตก ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้สรุปได้จากสถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวปัจจุบัน ชุมชนบ้านผาแตกมีศักยภาพและโอกาสค่อนข้างสูงในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปกากะญอ ในรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เป็นศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก และจากกระบวนการดำเนินการวิจัย ทำให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในตนเอง ได้องค์ความรู้และชุดความรู้ท้องถิ่นของชนเผ่าปกากะญอบ้านผาแตก ได้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนบ้านผาแตกมีส่วนร่วม อันประกอบด้วยศูนย์ข้อมูล กิจกรรมการท่องเที่ยว โปรแกรมท่องเที่ยว ปฏิทินการท่องเที่ยว กฎระเบียบข้อบังคับชุมชน โครงสร้างคณะกรรมการบริหารด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการด้านรายได้ และชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการทำงานของหน่วยงานที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชาวบ้าน

วิลาวัลย์ ภมรสวรรณ (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำดั้งเดิมในพื้นที่เทศบาลตำบลอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง

จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาสภาพชุมชนและสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนริมน้ำดั้งเดิมในพื้นที่เทศบาลตำบลอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง จังหวัดสมุทรสงคราม วิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และวิเคราะห์เงื่อนไขที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยใช้แนวคิดแบบองค์รวม ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย สังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม และข้อมูลจากเอกสาร โดยใช้กลุ่มประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วยประชากรในชุมชน 400 ครัวเรือน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการร้านค้าและกิจการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา และการจำแนกข้อมูลตามประเภทต่างๆ ที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยพบว่า ในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงมีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวสำคัญจำนวนมากและหลากหลาย ซึ่งมีศักยภาพจัดอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ความสามารถในการรองรับทางกายภาพ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวอยู่ในเกณฑ์สามารถรองรับได้ ความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ พบว่า ยังมีกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมชุมชนมากที่สุด คือ การล่องเรือยนต์เที่ยวชมสถานที่ต่างๆ ตามลำน้ำ รองลงมาคือ การพักค้างแรม การจับจ่ายซื้อสินค้าและบริการด้านต่างๆ ของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลอัมพวา มีเงื่อนไขสำคัญที่ต้องพิจารณา คือ การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของคนในชุมชน การมีความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นไม่มีในที่อื่นๆ รวมทั้งกระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรม และการตระหนักในบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณคลองอัมพวาที่ชัดเจน จัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน พัฒนากิจกรรมและถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ถูกต้อง ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มและเครือข่ายระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีคณะกรรมการและกองทุนเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้ในการดำเนินงานควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

รัชนี เพ็ชรช่าง (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว “แก่งทรายงาม” เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนบ้านทรายงาม ตำบลน้ำหมัน อำเภอบางบาล จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาศักยภาพของบ้านทรายงามที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวแก่งทรายงาม และศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว “แก่งทรายงาม” เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนบ้านทรายงาม ตำบลน้ำหมัน อำเภอบางบาล จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นการทำวิจัย

เชิงคุณภาพที่ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรท้องถิ่นและชุมชน โดยการสร้างอนาคตร่วมกัน การวิเคราะห์ SWOT ในการศึกษาศักยภาพของชุมชน จากนั้นนำรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมไปดำเนินการจัดการท่องเที่ยวนำร่อง เพื่อหาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว รวมทั้งการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและวัดปริมาณน้ำที่พบในแก่งทรายงาม ผลการวิจัยพบว่า บ้านทรายงามมีความโดดเด่นด้านวิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่าย คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรี มีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม โดยเฉพาะมีแก่งทรายงามและลำห้วยน้ำลิไหลผ่านหมู่บ้านตลอดปี ซึ่งเป็นจุดขายที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก แต่หลังประสบอุทกภัยดินโคลนถล่มในปี พ.ศ. 2549 ได้ทำลายสภาพแวดล้อมแก่งทรายงามจนไม่เหลือร่องรอยของทัศนียภาพอันงดงามน่าประทับใจได้เลย และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัด รวมทั้งสมาชิกบางคนในชุมชนไม่เข้าใจการจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน แต่มีโอกาสในการพัฒนาเนื่องจากศักยภาพด้านพื้นที่และคนในชุมชนพร้อมที่จะพัฒนา และมีสถาบันการศึกษา ภาครัฐ ภาครัฐและภาคเอกชนสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านทรายงามต้องการให้อยู่ในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วให้เกิดเป็นรูปธรรม และการจัดการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจนขึ้น จากการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน 2 วัน 1 คืน พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในประเด็นเจ้าของบ้านต้อนรับด้วยรอยยิ้มและมีอัธยาศัยไมตรี คนในชุมชนมีความเป็นมิตร คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามและมีเอกลักษณ์ ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว คือ การผลิตของที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ การพัฒนาภูมิทัศน์แก่งทรายงาม การทำป้ายบอกข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียง และการเล่าประวัติชุมชน รวมทั้งภาครัฐควรมีบทบาทในการสนับสนุนความสะอาดขั้นพื้นฐาน และสาธารณูปโภคของชุมชนเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวของจังหวัดสู่ชุมชนรากหญ้า เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเปิดด้านกฎคู่อย่างถาวรเข้ากับการท่องเที่ยวสู่ระดับประเทศ

ชุตินาถ ภัณฑะอู (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษา บ้านร่องฟอง ตำบลร่องฟอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพของบ้านร่องฟองในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน 2) เสนอแนวทางในการเสริมศักยภาพบ้านร่องฟองเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เช่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น และประชาชนที่เกี่ยวข้อง และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการศึกษวิจัยพบว่า บ้านร่องฟองมีศักยภาพเบื้องต้นใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว มีทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพ เช่น แหล่งตีเหล็กทำเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร แหล่งผลิตตัดเย็บเสื้อผ้า มัด

ย้อมผ้า 2) ด้านการเข้าถึงทรัพยากรท่องเที่ยว มีเส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงสะดวกและปลอดภัย เดินทางเข้าถึงชุมชนได้ทั้งรถยนต์ส่วนบุคคลและรถโดยสารสาธารณะ ตลอดจนมีเส้นทางเชื่อมโยงพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอื่นๆ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน มาตรฐานครบถ้วนและเพียงพอ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา เครือข่ายอินเทอร์เน็ต สถานพยาบาล ชุมชน ร้านค้า 4) ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งไปและกลับ หรือพักค้างคืน และ 5) ด้านการจัดการการท่องเที่ยว มีการวางแผนและดำเนินการโดยผู้นำท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมจากประชาชน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่าคุณภาพบ้านร่องฟองมีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยว แต่ไม่สามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้ตามการคัดเลือกจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดให้เป็นหมู่บ้านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ บ้านร่องฟองต้องเพิ่มศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยเร่งประชาสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป

ธารณี นวสันธิ, และคนอื่นๆ (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) นำเสนอเส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน และ 3) เสนอแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือนที่มีความเหมาะสมและสามารถเป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนชาวบ้านและผู้ที่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ ประชาชนในพื้นที่ บุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เที่ยวชมงานวันเห็ดตับเต่างามที่สามเรือน จำนวน 200 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ชุมชนตำบลสามเรือนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ เนื่องจากผลการประเมินศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 9 คะแนน จาก 13 คะแนน สำหรับเส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสามเรือน พบว่า เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางบก ที่มีระยะทางรวม 7 กิโลเมตร มีจุดที่น่าสนใจและมีความสำคัญเหมาะสมสำหรับการเป็นจุดเรียนรู้ในเส้นทางศึกษาทางธรรมชาติทั้งหมด 7 จุด และแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน ได้จัดทำเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น เวลาไม่เกิน 1 ปี ระยะกลาง 1 - 5 ปี และระยะยาว 5 ปีขึ้นไป

เบญจมาศ ณ ทองแก้ว, อำนาจ รักษาพล, จุฑามาส เฟ็งโคนา, และบุญศิลป์ จิตตะประพันธ์ (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตำบลคันธุลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อจำแนกช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ ประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว และจัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ตำบลคันธุลี อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์ภาคสนาม สังเกตแบบมีส่วนร่วม และวิเคราะห์ SWOT เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบจำแนกช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ผลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และประมวลผลโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการศึกษาด้านความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลคันธุลี (ร้อยละ 57) ชุมชน (ร้อยละ 27) และกลุ่มอนุรักษ์คันธุลี (ร้อยละ 16) ผลการจำแนกช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ พบว่า ถ้า รอยพระพุทธรบาท ถ้าลึก ถ้าตาจิตร และถ้าไทรทอง เป็นแหล่งนันทนาการประเภทธรรมชาติกึ่ง สันโดษ (ค่าเฉลี่ย = 4.47) และเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าพรุเป็นประเภทธรรมชาติกึ่งสันโดษใช้ยานยนต์ (ค่าเฉลี่ย = 3.37) ด้านศักยภาพ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้า (รอยพระพุทธรบาท ถ้าลึก ถ้าตาจิตร และถ้าไทรทอง) มีศักยภาพระดับดี (ค่าคะแนน = 77, 77, 81 และ 78 ตามลำดับ) และป่าพรุคันธุลี มีศักยภาพระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 1.93) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 แผนงาน (18 โครงการ) ดังนี้ 1) การพัฒนาปรับปรุงด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐาน 2) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและชุมชนในระบบการท่องเที่ยว 3) การเฝ้าระวังและรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 4) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสื่อความหมายสำหรับการท่องเที่ยว และ 5) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโครงข่าย ปัจจัยความสำเร็จ คือ กลุ่มคนที่มีศักยภาพร่วมบริหารจัดการ องค์กรที่ให้การสนับสนุนอย่างจริงจังการสนับสนุนของฝ่ายวิชาการ และการพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยว

วรัญญา ไชยทารินทร์, และอริยา เผ่าเครื่อง (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพและความพร้อมบริการทางการท่องเที่ยวกว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา ซึ่งมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความพร้อมบริการทางการท่องเที่ยวกว๊านพะเยา และประเมินความพร้อมของผู้ประกอบการและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับบริการทางการท่องเที่ยวกว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา การศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ อุปสงค์และอุปทานของบริการทางการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว จำนวน 288 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริการทางการท่องเที่ยว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ t-test และ F-test ประเมินความพร้อมบริการทางการท่องเที่ยวโดยใช้ค่าอัตราส่วนของคะแนนระดับความคาดหวังต่อคะแนน ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และ

ประเมินศักยภาพของบริการทางการท่องเที่ยวด้วยเทคนิค Importance performance analysis (IPA) ผลการวิจัยด้านอุปสงค์ พบว่า บริการทางการท่องเที่ยวเกี่ยววียนพะเยาในภาพรวมยังขาดความพร้อม หากพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยว บริการอาหาร สินค้าและบริการ บริการขนส่ง และกิจกรรมการท่องเที่ยวยังขาดความพร้อม ส่วนด้านบริการที่พักมีความพร้อมเกินความคาดหวัง ผลการทดสอบความแตกต่างของปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจพบว่า ความแตกต่างของเชื้อชาติ อายุ การศึกษา และระดับรายได้ มีผลต่อระดับความคาดหวังและความพึงพอใจด้านต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลประเมินศักยภาพของบริการการท่องเที่ยวพบว่า ด้านบริการที่พักมีการแข่งขันด้านราคาอย่างรุนแรง ด้านสินค้าและบริการยังไม่มีอัตลักษณ์ของจังหวัดพะเยาที่ชัดเจน ด้านบริการขนส่งมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการจำนวนน้อยและยังไม่มีกิจกรรมมากเพียงพอที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมและพักค้างคืน จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมีข้อสรุปว่า ภาครัฐต้องเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ และผู้ประกอบการต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการบริการ

นรา หัตถสิน, และสายรุ้ง ดินโคกสูง (2561, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านแหลมสวรรค์ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาบริบทชุมชนและศักยภาพต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านแหลมสวรรค์ และเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบชุมชนมีส่วนร่วมของบ้านแหลมสวรรค์ จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับนักวิจัยชุมชนจำนวน 10 คน ผลการศึกษาพบว่า บ้านแหลมสวรรค์มีพื้นที่เชื่อมติดกับเขื่อนสิรินธร มักเกิดน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้านเกิดความเสียหาย ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงเลิกอาชีพเกษตรกรรมและหันไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปนอกหมู่บ้าน ในขณะที่ชาวบ้านบางส่วนทำการประมงและดำหาขอนไม้ได้น้ำในเขื่อน ศักยภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านแหลมสวรรค์มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านพื้นที่ที่มีหาดบ้านแหลมสวรรค์ และด้านวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตชุมชนที่เกี่ยวข้องกับน้ำเป็นสิ่งดึงดูดใจ 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงหมู่บ้านทางรถยนต์ และ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีร้านอาหารและรีสอร์ทตั้งอยู่ในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามชุมชนยังต้องการรักษาความสะอาดในพื้นที่ต่างๆ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของบ้านแหลมสวรรค์ คือ การท่องเที่ยวทางน้ำโดยการล่องแพที่เน้นการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนและสิ่งแวดล้อมผ่านเรื่องเล่า “การเดินทางของไม้ไผ่ต้นน้ำ” และ “การเดินทางของปลา” ซึ่งนำเสนอวิถีชุมชนที่ดำรงชีพด้วยการดำหาขอนไม้ได้น้ำ การทำไม้ตีพริก การเลี้ยงปลา และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา

โสพันธ์ ออมทรัพย์ (2561, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตลาดป่าไผ่สร้างสุข อำเภอควนขนุน

จังหวัดพัทลุง ซึ่งการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน OTOP นวัตวิถี ตลาดป่าไม้สร้างสุข อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยการสำรวจแบบสอบถามและศึกษา ปัญหา/อุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาการจัดการชุมชน OTOP นวัตวิถี ตลาดป่าไม้สร้างสุข อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (one way ANOVA) ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของ นักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตลาดป่าไม้สร้างสุข อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ด้านการจัดการโลจิสติกส์อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการไหลทางกายภาพ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและด้านส่งเสริมการตลาดชุมชนท่องเที่ยว และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการไหลของสารสนเทศ ด้านการไหลทางการเงิน ด้านพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ด้านพัฒนาสินค้าและบริการการท่องเที่ยว และด้านเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนที่มีต่อการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวที่บ้านวังขรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เพื่อศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน เพื่อทบทวนวรรณกรรมสำหรับการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และตัวแปรที่ต้องการศึกษา รวมทั้งสร้างแบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์โดยกำหนดประเด็นให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

2. ผู้วิจัยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ได้แก่ การเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่จริงจากกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยเฉพาะการสำรวจพื้นที่ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยศึกษาลักษณะทางภูมิศาสตร์ บริบท และศักยภาพของบ้านวังขรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ภาพ 7 การสำรวจพื้นที่และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน

2.2 ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) และจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้าน นักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ภาพ 8 การสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดสนทนากลุ่ม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังขรณ์ กับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อศึกษาค้นคว้าการเส้นทางท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของชุมชน ให้สอดคล้องกับแนวคิด “OTOP นวัตกรรม ร่วมสุข ร่วมวิถี ร่วมสมัย”
2. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดสนทนา มาจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังขรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี กับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การ
ท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
ผู้วิจัยได้เรียงลำดับการนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนที่มีต่อการจัดการโลจิสติกส์การ
ท่องเที่ยวที่บ้านวังขรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ตอนที่ 2 การจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของชุมชนบ้าน
วังขรณ์ กับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี

**ตอนที่ 1 ศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนที่มีต่อการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวที่บ้าน
วังขรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี**

จากสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่จริงแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน พบว่า

1. ศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

บ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตั้งอยู่ในตำบลโพชนไก่ เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของ
อำเภอบางระจัน และมี “ตลาดจ้อกแจ้ก” ซึ่งเป็นตลาดชุมชนที่สำคัญที่ได้รับการสนับสนุนให้เป็น
แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านวังขรณ์ และอยู่ในโครงการไทยนิยมยั่งยืน
ตลาดประชารัฐคนไทยยิ้มได้ โดยตลาดจ้อกแจ้กนี้ ตั้งอยู่ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน บ้านวังขรณ์ หมู่ 11
ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ภาพ 9 ตลาดจ้อกแจ้ก

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลา (2562)

นายสมศักดิ์ พวงเอี่ยม เป็นผู้ใหญ่บ้าน ได้ช่วยเหลือและส่งเสริมให้ชาวบ้านนำอาหาร และสินค้ามาขาย ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน โดยจัดทำซุ้มขายอาหาร ที่นำวัตถุดิบจากแหล่งธรรมชาติในชุมชนมาผลิตเป็นอาหารที่อร่อย ปลอดภัย และมีเสน่ห์จากอัตลักษณ์ ชุมชน เช่น เมนูปลาตุ๋กซิ่ง (ปลาดุกย่าง) ปูนาทอดกรอบ (เป็นปูนาที่เพาะเลี้ยงเองในชุมชน) ปลาทอด น้ำพริกกะปิ ผักปลอดสารพิษ ปลาไร่สับ แกงบอน ปลาเห็ด ต้มโคล้งปลาอย่าง และแกงปลาไร่หน่อไม้ นอกจากนี้ อาหารพื้นบ้านแล้ว ยังมีสินค้าชุมชน เช่น ไม้กวาดแสนขยัน ไม้กวาดทางมะพร้าว และ ข้าวสารบรรจุถุงราคาขาย่อมเยาอีกด้วย โดยตลาดจ้อกแจ้ก มีช่วงเวลาเปิด-ปิด ตั้งแต่เวลา 07.00 - 18.00 น. และวันอังคารปิดทำการ

ภาพ 10 ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ขายในตลาดจ้อกแจ้ก

2. ศักยภาพด้านการเข้าถึงชุมชน

การเข้าถึงชุมชนสามารถเดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนบุคคล และรถโดยสารประจำทาง (เช่น รถสองแถว สามล้อ หรือรถจักรยานยนต์รับจ้าง) สภาพถนนตลอดเส้นทางที่มายังตลาดจ้อกแจ้ก ถึงแม้จะเป็นถนนเส้นเดียวรวิ้งสวนกันแต่ถนนก็ลาดยางตลอดเส้นทาง ทำให้การเดินทาง

สะดวกสบาย และมีเส้นทางเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ มากมาย รวมทั้งนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล

ภาพ 11 ถนนทางหลวงชนบท สท.3034 หน้าตลาดจ็อกแจ็ก

3. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ตลาดจ็อกแจ็ก บ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นพื้นที่ที่ประชาชนทุกครัวเรือนมีน้ำประปาและไฟฟ้าใช้ มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีความปลอดภัยตลอดเส้นทาง มีไฟถนน มีป้ายหรือแผนที่ในชุมชนที่แสดงข้อมูลเบื้องต้นให้นักท่องเที่ยว

4. ศักยภาพด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องพักแรม จะมีที่พักรองรับได้แการีสอร์ทและโฮมสเตย์ใกล้ๆ และในบริเวณตลาดจ็อกแจ็กมีบริการโต๊ะสำหรับรับประทานอาหาร มีการแสดงจากเด็กๆ และคนในชุมชน แต่การแสดงจะจัดขึ้นในวันหยุดสำคัญเท่านั้น และบางครั้งถ้ามีงานสำคัญ เช่น งานบวช งานศพ หรืองานแต่งงาน แม่ค้าจะหยุดขายของ

5. ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีอยู่ในระดับมาก คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและตัดสินใจร่วมกัน ได้รับการอบรมพัฒนาเรียนรู้จากสำนักงานพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในเรื่อง ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี ชาวบ้านมีความต้องการที่จะผลิตและพัฒนาคุณภาพของสินค้าชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชน อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ซึ่งได้รับการสนับสนุน และปรึกษาแนะนำ รวมทั้งการเป็นพี่เลี้ยงจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลาและสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

สิงห์บุรีเป็นอย่างดี เช่น การจัดกิจกรรมสาธิตการปิ้งปลาตุกและให้ผู้ร่วมกิจกรรมลงมือปฏิบัติ และสามารถนำกลับไปรับประทานโดยเจ้มัดแดงปลาตุกซึ่ง ซึ่งรองรับนักท่องเที่ยวได้ 20 คน/รอบ

การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคสำหรับการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาตลาดจ็อกแจ็ก บ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) สำหรับการศึกษาแนวทางการพัฒนาและการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาตลาดจ็อกแจ็ก บ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ด้วยวิธีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength)

1.1 ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง และให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการนำชาวบ้านเข้าร่วมอบรม รวมทั้งขับเคลื่อนและผลักดันให้ชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

1.2 ชาวบ้านมีความสนใจ มีความพร้อม และต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและชุมชนให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

1.3 ชุมชนมีอัตลักษณ์และเรื่องราวน่าสนใจมากมาย เช่น ที่มาของชื่อตำบลโพชนไก่ที่มีการบอกเล่าต่อกันมาว่าพื้นที่ตำบลนี้ มีลานโพธิ์ที่ใช้เป็นที่ชนไก่ของชาวบ้าน และเรียกกันต่อๆกันมาว่า “โพชนไก่” จนถึงปัจจุบัน หรือเรื่องราวเกี่ยวกับลำน้ำแม่ลา เช่น ปลาช่อนแม่ลา เป็นต้น

1.4 เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทภูมิปัญญา วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพของชาวบ้านที่อยู่คู่กับลำน้ำแม่ลา โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นมีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน (ไม้กวาดแสนขยัน) อาหารท้องถิ่นที่รสชาติอร่อย (เช่น เมนูปลาช่อนแม่ลา น้ำพริก และปลาตุกย่าง)

1.5 มีเส้นทางที่สามารถเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดสิงห์บุรี

2. การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness)

2.1 ตลาดจ็อกแจ็กตลาดตั้งอยู่บนถนนหลวงชนบท ซึ่งอยู่ห่างจากถนนเส้นหลักหมายเลข 311 ประมาณ 4 กิโลเมตร และเป็นชุมชนเล็กๆ ซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

2.2 ชุมชนยังไม่มีจัดทำแผนที่การท่องเที่ยวตลาดจ็อกแจ็กที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญๆ ของจังหวัดสิงห์บุรี รวมทั้งยังไม่มีจัดทำป้ายบอกทางและจุดท่องเที่ยวอื่นๆ มายังตลาดจ็อกแจ็ก

2.3 การค้าขายในตลาดขึ้นอยู่กับความสะดวกและฐานะส่วนตัวของพ่อค้าแม่ค้า โดยมักจะหยุดขายในวันที่ชุมชนมีพิธีสำคัญ เช่น งานบุญ งานบวช งานศพ หรืองานแต่งงาน บางครั้งจะหยุดการขายของทั้งตลาด โดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า ทำให้นักท่องเที่ยวเมื่อมาถึงแล้ว ตลาดปิดจึงรู้สึกผิดหวัง

2.4 การจัดทำบรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าชุมชนยังไม่ดึงดูดและน่าใจ และตัวสินค้าชุมชนยังไม่ได้รับการรับรองจากมาตรฐานใดๆ ทำให้ไม่สามารถกระจายสินค้าหรือจำหน่ายในร้านอาหารและขายของที่ระลึกได้

ภาพ 12 บรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าชุมชนที่จำหน่ายในตลาดจ้อกแจ้ก

3. การวิเคราะห์โอกาส (Opportunity)

3.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนสามารถนำไปพัฒนาการท่องเที่ยว และยกระดับรวมทั้งเพิ่มมูลค่าของสินค้าได้ เช่น การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการจัดทำตราสินค้า “ตลาดจ้อกแจ้ก” หรือการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าชุมชน ให้มีความน่าสนใจ สามารถเก็บผลิตภัณฑ์ได้นานและไม่เสียหาย รวมทั้งดึงดูดความสนใจจากผู้ซื้อ

3.2 หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสิงห์บุรีที่สนับสนุนและดำเนินการให้ตลาดจ้อกแจ้กเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

4. การวิเคราะห์อุปสรรค (Threat)

4.1 มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญและน่าสนใจในสิงห์บุรีหลายแห่ง เช่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อินทร์บุรี โบราณสถานเตาเผาแม่น้ำน้อย วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร ตลาดปากบาง ตลาดบ้านแปง หรือตลาดย้อนยุคบ้านบางระจัน ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีตลาดขายสินค้าชุมชน และเป็นตลาดขนาดใหญ่ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สนใจที่จะมาเที่ยวตลาดชุมชนเล็กๆ

ตอนที่ 2 การจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังพรรณ กับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี

ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) สำหรับการจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของตลาดจ็อกแจ็กชุมชนบ้านวังพรรณ กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ของจังหวัดสิงห์บุรี แสดงดังภาพ 13

ภาพ 13 เส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของตลาดจ็อกแจ็กชุมชนบ้านวังพรรณ กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ของจังหวัดสิงห์บุรี

จากภาพ 13 ตลาดจ็อกแจ็ก ณ บ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีเส้นทางที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอื่นๆ ในจังหวัดสิงห์บุรี ได้แก่

1. อุทยานแม่ลามหาราชาอนุสรณ์ ซึ่งมีระยะทางห่าง 3.8 กิโลเมตร แสดงดังภาพ 14 วิธีการเดินทางที่สะดวกได้แก่ รถโดยสารประจำทาง รถรับจ้าง และรถยนต์ส่วนบุคคล ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเที่ยวแบบไม่พักค้างคืน

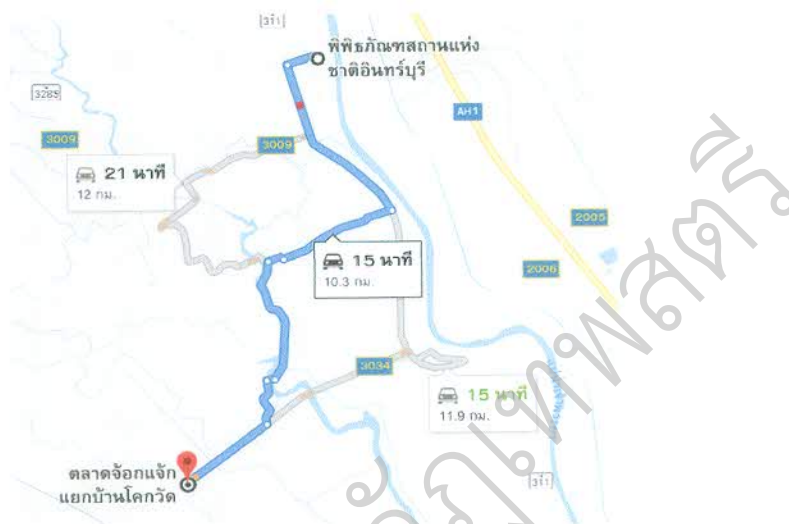
ภาพ 14 เส้นทางตลาดจ็อกแจ็กกับอุทยานแม่ลามหาราชาอนุสรณ์

2. แหล่งเตาเผาแม่บ้านน้อย ซึ่งมีระยะทางห่าง 7.2 กิโลเมตร แสดงดังภาพ 15 วิธีการเดินทางที่สะดวกได้แก่ รถโดยสารประจำทาง รถรับจ้าง และรถยนต์ส่วนบุคคล ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเที่ยวแบบไม่พักค้างคืน

ภาพ 15 เส้นทางตลาดจ็อกแจ็กกับแหล่งเตาเผาแม่บ้านน้อย

3. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินทร์บุรี ซึ่งมีระยะทางห่าง 10.30 กิโลเมตร แสดงดังภาพ 16 วิธีการเดินทางที่สะดวกได้แก่ รถโดยสารประจำทาง รถรับจ้าง และรถยนต์ส่วนบุคคล ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเที่ยวแบบไม่พักค้างคืน

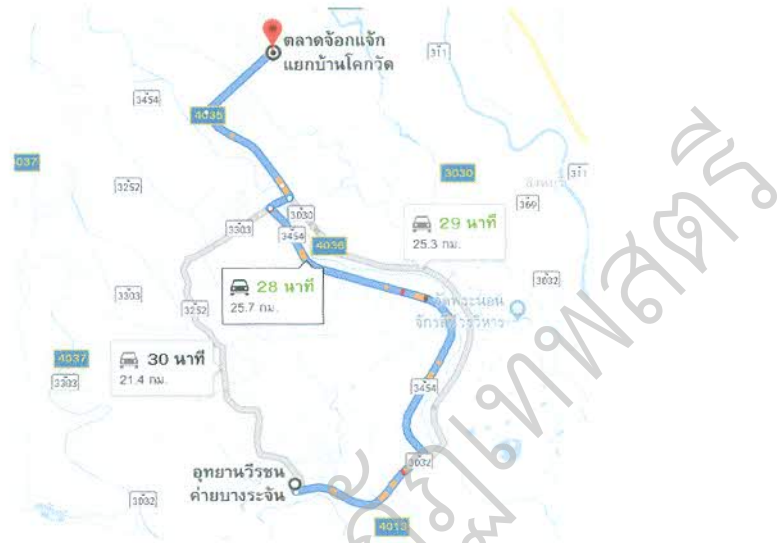
ภาพ 16 เส้นทางรถตลาดจอกแฉกกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินทร์บุรี

4. วัดพระนอนจักรสีห์ ซึ่งมีระยะทางห่าง 19.20 กิโลเมตร แสดงดังภาพ 17 วิธีการเดินทางที่สะดวกได้แก่ รถโดยสารประจำทาง รถรับจ้าง และรถยนต์ส่วนบุคคล ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเที่ยวแบบไม่พักค้างคืน

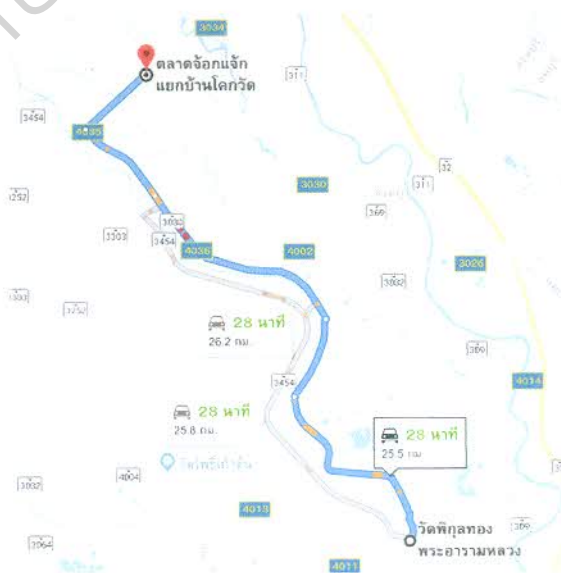
ภาพ 17 เส้นทางรถตลาดจอกแฉกกับวัดพระนอนจักรสีห์

5. อุทยานวีรชนค่ายบางระจัน ซึ่งมีระยะทางห่าง 25.70 กิโลเมตร แสดงดังภาพ 18 วิธีการเดินทางที่สะดวกได้แก่ รถโดยสารประจำทาง รถรับจ้าง และรถยนต์ส่วนบุคคล ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเที่ยวแบบไม่พักค้างคืน

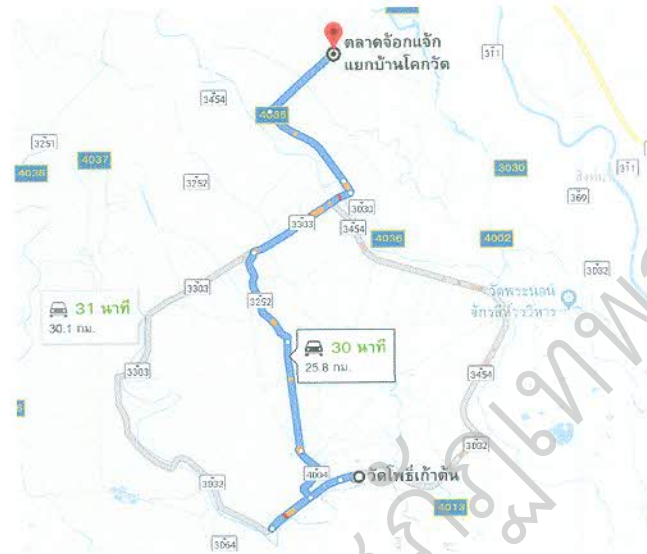
ภาพ 18 เส้นทางรถตลาดจ็อกแจ้กับอุทยานวีรชนค่ายบางระจัน

6. วัดพิบูลทอง ซึ่งมีระยะทางห่าง 25.50 กิโลเมตร แสดงดังภาพ 19 วิธีการเดินทางที่สะดวกได้แก่ รถโดยสารประจำทาง รถรับจ้าง และรถยนต์ส่วนบุคคล ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเที่ยวแบบไม่พักค้างคืน

ภาพ 19 เส้นทางรถตลาดจ็อกแจ้กับวัดพิบูลทอง

7. วัดโพธิ์เก้าต้น ซึ่งมีระยะทางห่าง 25.80 กิโลเมตร แสดงดังภาพ 20 วิธีการเดินทางที่สะดวกได้แก่ รถโดยสารประจำทาง รถรับจ้าง และรถยนต์ส่วนบุคคล ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเที่ยวแบบไม่พักค้างคืน

ภาพ 20 เส้นทางรถตลาดจ็อกแจ็กกับวัดโพธิ์เก้าต้น

8. วัดอัมพวัน ซึ่งมีระยะทางห่าง 26.20 กิโลเมตร แสดงดังภาพ 21 วิธีการเดินทางที่สะดวกได้แก่ รถโดยสารประจำทาง รถรับจ้าง และรถยนต์ส่วนบุคคล ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเที่ยวแบบไม่พักค้างคืน

ภาพ 21 เส้นทางรถตลาดจ็อกแจ็กกับวัดอัมพวัน

การจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของตลาดจ็อกแจ็ก ชุมชนบ้านวังขรณ์ กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ บริเวณใกล้เคียง แสดงดังภาพ 22 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพ 22 เส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของตลาดจ็อกแจ็ก ชุมชนบ้านวังขรณ์ กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ บริเวณใกล้เคียง

จากภาพ 22 ตลาดจ็อกแจ็ก ณ บ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีเส้นทางที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง ได้แก่

1. วัดแหลมคาง ตั้งอยู่ที่ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี สร้างในราวปี พ.ศ. 2456 โดยเหตุผลที่เรียกชื่อว่าวัดแหลมคางเนื่องจากบริเวณที่ตั้งติดอยู่ริมลำแม่ลาลักษณะพื้นที่เป็นแหลมหักศอกยื่นออกไปในลำน้ำ ลักษณะเช่นนี้ชาวบ้านเรียกกันว่าแหลม และรอบๆ บริเวณดังกล่าว เดิมเป็นป่าละเมาะมีต้นคางขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก เลยเรียกขานวัดแห่งนี้ว่า “วัดแหลมคาง” มาจนถึงปัจจุบัน บริเวณวัดมีทำเลติดกับลำแม่ลา เป็นอ่าวกว้าง บรรยากาศดี มีศาลาริมน้ำให้นั่งพักผ่อนชมวิทิวทัศน์ได้ ช่วงวันหยุดมักจะมีประชาชนแวะเวียนไปให้อาหารปลาอยู่เป็นประจำ

ภาพ 23 วัดแหลมคาง

2. ลำน้ำแม่ลา “ปลาช่อนแม่ลา” แหล่งปลาช่อนที่มีรสชาติพิเศษไม่เหมือนใครและกลายเป็นของดีประจำจังหวัดสิงห์บุรี กล่าวกันว่าปลาช่อนแม่ลานั้นมีรสชาติอร่อย ตัวอ้วน เนื้อนุ่ม และมัน แม้ปัจจุบันปลาช่อนแม่ลาจะหายากขึ้นเรื่อยๆ แต่ก็ยังคงมีให้นักท่องเที่ยวได้ลิ้มรสชาติกันอยู่เสมอ ส่วนลำน้ำแม่ลานั้นเป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งไหลผ่านพื้นที่รวมทั้งหมด 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภออินทร์บุรี อำเภอบางระจัน และอำเภอเมืองสิงห์บุรี ซึ่งเป็นลำน้ำธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ ปลาที่จับได้จากลำน้ำแม่ลาจึงมีความอร่อยเป็นพิเศษ และกลายเป็นจุดเริ่มต้นความอร่อยของ ปลาช่อนแม่ลานั้นเอง

บริเวณลำน้ำแม่ลา มีจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ คือ ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านเชิงกลัด ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมวิถีชีวิตชาวแม่ลา ทั้งการเดินชมบรรยากาศโดยรอบ หรือด้วยการล่องเรือจากฝัพายของชาวบ้าน อาทิ ตลาดน้ำริมแม่ลา เปิดบริการทุกเสาร์-อาทิตย์ แวะชมเย็บมฟาร์มก้านันเขียว และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ข้าวไรซ์เบอร์รี่ที่อร่อย เย็บมขนมศูนย์การเรียนรู้การท่องเที่ยวบ้านเชิงกลัด เป็นต้น

ภาพ 24 ลำน้ำแม่ลา

3. อ่าวกระโบ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัด สิงห์บุรี ใกล้กับตลาดน้ำริมลำแม่ลา อ่าวกระโบเป็นบึงขนาดใหญ่ที่มีดอกบัว ใบบัวอยู่เป็นจำนวนมาก จึงทำให้บรรยากาศที่บึงแห่งนี้มีความร่มรื่น มีป่าไม้ล้อมรอบอ่าวกระโบ ทำให้ได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง

4. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัดเย็บเสื้อผ้าแม่ลา เป็นกลุ่ม OTOP ของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านเชิงกลัด หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ลา ในการทำผ้าหมักโคลนจากลำน้ำแม่ลา ผสมสมุนไพร โดยหมักในไหสีหู เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ ให้มีชื่อเสียงอย่างกว้างขวาง และเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถมา เรียนรู้การทำผ้าหมักโคลน ซื้อเสื้อสำเร็จรูปและผ้าหมักโคลนจากลำน้ำแม่ลาเป็นของที่ระลึกและของฝาก

ภาพ 25 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัดเย็บเสื้อผ้าแม่ลา

5. ฟาร์มก้านันเขียว โดยนายยงยุทธ สร้อยวิชา ซึ่งเป็นก้านันตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน อยู่บ้านเลขที่ 44/4 หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี อายุ 42 ปี ได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในนาม “ฟาร์มก้านันเขียว” ผลิตและจำหน่ายข้าวไรซ์เบอร์รี่ ซึ่งเป็นข้าวปลูกแบบอินทรีย์ดีต่อสุขภาพ และปลาช่อนแดดเดียว นอกจากนี้ ฟาร์มก้านันเขียวถูกพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวมากมายให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสนุกสนาน เช่น การเรียนรู้และเยี่ยมชมการเลี้ยงปลาในนาข้าว

ภาพ 26 ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรฟาร์มก้านันเขียว
 ที่มา: ชุมชนท่องเที่ยว Otop นวัตกรรม บ้านเชิงกลัด ม.2 ต.แม่ลา (2561)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังฆรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ผู้วิจัยได้สรุป อภิปรายผล และเสนอข้อเสนอนี้ไว้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย
2. วิธีการดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนที่มีต่อการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวที่บ้านวังฆรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังฆรณ์กับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนที่มีต่อการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวที่บ้านวังฆรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

1.1 ผู้วิจัยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เพื่อศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน เพื่อทบทวนวรรณกรรมสำหรับการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และตัวแปรที่ต้องการศึกษา รวมทั้งสร้างแบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์โดยกำหนดประเด็นให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังฆรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

1.2 ผู้วิจัยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ได้แก่ การเก็บข้อมูลภาคสนาม ในพื้นที่จริงจากกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้กลุ่มตัวอย่างใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่

1) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยเฉพาะการสำรวจพื้นที่ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยศึกษาลักษณะทางภูมิศาสตร์ บริบท และศักยภาพของ บ้านวังขรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

2) ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) และจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ชาวบ้าน นักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังขรณ์ กับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี

2.1 ผู้วิจัยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อศึกษาค้นคว้าการเส้นทางท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของชุมชน ให้สอดคล้องกับแนวคิด “OTOP นวัตกรรม ร่วมสุข ร่วมวิถี ร่วมสมัย”

2.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดสนทนา มาจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังขรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี กับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี

สรุปผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนที่มีต่อการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวที่บ้านวังขรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

1. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

บ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตั้งอยู่ในตำบลโพชนไก่ เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอบางระจัน และมี “ตลาดจ็อกแจ็ก” ซึ่งเป็นตลาดชุมชนที่สำคัญที่ได้รับการสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม บ้านวังขรณ์ และอยู่ในโครงการไทยนิยมยั่งยืน ตลาดประชารัฐคนไทยยิ้มได้ โดยตลาดจ็อกแจ็กนี้ ตั้งอยู่ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน บ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งชาวบ้านจะนำอาหารและสินค้ามาขาย ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน โดยจัดทำซุ้มขายอาหาร ที่นำวัตถุดิบจากแหล่งธรรมชาติในชุมชนมาผลิตเป็นอาหารที่อร่อย ปลอดภัย และมีเสน่ห์จากอัตลักษณ์ชุมชน เช่น เมนูปลาตุ๋น (ปลาดุกย่าง) ปูนาทอดกรอบ (เป็นปูนาที่เพาะเลี้ยงเองในชุมชน) ปลาทอด น้ำพริกกะปิ ผักปลอดสารพิษ ปลาร้าสับ แกงบอน ปลาเห็ด ต้มโคล้งปลาอย่าง และแกงปลาร้าหน่อไม้ นอกจากนี้ อาหารพื้นบ้านแล้ว ยังมีสินค้าชุมชน เช่น ไม้กวาดแสนขยัน ไม้กวาดทางมะพร้าว และข้าวสารบรรจุถุง

2. ศักยภาพด้านการเข้าถึงชุมชน

การเข้าถึงชุมชนสามารถเดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนบุคคล และรถโดยสารประจำทาง (เช่น รถสองแถว สามล้อ หรือรถจักรยานยนต์รับจ้าง) สภาพถนนตลอดเส้นทางที่มายังตลาดจ็อกแจ็ก ถึงแม้จะเป็นถนนเส้นเดียวรถวิ่งสวนกันแต่ถนนก็ลาดยางตลอดเส้นทาง ทำให้การเดินทาง สะดวกสบาย และมีเส้นทางเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ มากมาย รวมทั้งนักท่องเที่ยวสามารถ เดินทางท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล

3. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ตลาดจ็อกแจ็ก บ้านวังฆรณ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นพื้นที่ที่ประชาชนทุกครัวเรือนมีน้ำประปาและไฟฟ้าใช้ มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีความปลอดภัยตลอดเส้นทาง มีไฟถนน มีป้ายหรือแผนที่ในชุมชนที่แสดงข้อมูลเบื้องต้นให้นักท่องเที่ยว

4. ศักยภาพด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องพักแรม จะมีที่พักรองรับได้แก่รีสอร์ทและโฮมสเตย์ใกล้ๆ และในบริเวณตลาดจ็อกแจ็กมีบริการโต๊ะสำหรับรับประทานอาหาร มีการแสดงจากเด็กๆ และคนในชุมชน แต่การแสดงจะจัดขึ้นในวันหยุดสำคัญเท่านั้น และบางครั้งถ้ามีงานสำคัญ เช่น งานบวช งานศพ หรืองานแต่งงาน แม่ค้าจะหยุดขายของ

5. ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านวังฆรณ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีอยู่ในระดับมาก คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและตัดสินใจร่วมกัน ได้รับการอบรมพัฒนาเรียนรู้จากสำนักงานพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในเรื่อง ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี ชาวบ้านมีความต้องการที่จะผลิตและพัฒนาคุณภาพของสินค้าชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชน อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ซึ่งได้รับการสนับสนุน และปรึกษาแนะนำ รวมทั้งการเป็นพี่เลี้ยงจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลาและสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสิงห์บุรีเป็นอย่างดี

ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) สำหรับการศึกษาแนวทางการพัฒนาและการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาตลาดจ็อกแจ็ก บ้านวังฆรณ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ด้วยวิธีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength)

- 1.1 ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง และให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการนำชาวบ้านเข้าร่วมอบรม รวมทั้งขับเคลื่อนและผลักดันให้ชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
- 1.2 ชาวบ้านมีความสนใจ มีความพร้อม และต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและชุมชนให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
- 1.3 ชุมชนมีอัตลักษณ์และเรื่องราวน่าสนใจมากมาย เช่น ที่มาของชื่อตำบลโพชนไก่ ที่มีการบอกเล่าต่อกันมาว่าพื้นที่ตำบลนี้ มีลานโพธิ์ที่ใช้เป็นที่ชนไก่ของชาวบ้าน และเรียกกันต่อๆกันมาว่า “โพชนไก่” จนถึงปัจจุบัน หรือเรื่องราวเกี่ยวกับลำน้ำแม่ลา เช่น ปลาช่อนแม่ลา เป็นต้น
- 1.4 เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทภูมิปัญญา วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพของชาวบ้านที่อยู่คู่กับลำน้ำแม่ลา โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นมีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน (ไม้กวาดแสนขยัน) อาหารท้องถิ่นที่รสชาติอร่อย (เช่น เมนูปลาช่อนแม่ลา น้ำพริก และปลาตุ๋น)
- 1.5 มีเส้นทางที่สามารถเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดสิงห์บุรี

2. การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness)

- 2.1 ตลาดตั้งอยู่บนถนนหลวงชนบท ซึ่งอยู่ห่างจากถนนเส้นหลักหมายเลข 311 ประมาณ 4 กิโลเมตร และเป็นชุมชนเล็กๆ ซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว
- 2.2 ชุมชนยังไม่มี การจัดทำแผนที่การท่องเที่ยวตลาดจ็อกแจ็กที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ของจังหวัดสิงห์บุรี รวมทั้งยังไม่มี การจัดทำป้ายบอกทางและจุดท่องเที่ยวอื่นๆ มายังตลาดจ็อกแจ็ก
- 2.3 การค้าขายในตลาดขึ้นอยู่กับความสะดวกและฐานะส่วนตัวของพ่อค้าแม่ค้า โดยมักจะหยุดขายในวันที่ชุมชนมีพิธีสำคัญ เช่น งานบุญ งานบวช งานศพ หรืองานแต่งงาน บางครั้งจะหยุดการขายของทั้งตลาด โดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า ทำให้นักท่องเที่ยวเมื่อมาถึงแล้ว ตลาดปิดจึงรู้สึกผิดหวัง
- 2.4 การจัดทำบรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าชุมชนยังไม่ดึงดูดและน่าใจ และตัวสินค้าชุมชนยังไม่ได้รับการรับรองจากมาตรฐานใดๆ ทำให้ไม่สามารถกระจายสินค้าหรือจำหน่ายในร้านอาหารและขายของที่ระลึกได้

3. การวิเคราะห์โอกาส (Opportunity)

- 3.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนสามารถนำไปพัฒนาการท่องเที่ยว และยกระดับรวมทั้งเพิ่มมูลค่าของสินค้าได้ เช่น การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการจัดทำตรา

สินค้า “ตลาดจ็อกแจ็ก” หรือการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าชุมชน ให้มีความน่าสนใจ สามารถเก็บผลิตภัณฑ์ได้นานและไม่เสียหาย รวมทั้งดึงดูดความสนใจจากผู้ซื้อ

3.2 หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสิงห์บุรีที่สนับสนุนและดำเนินการให้ตลาดจ็อกแจ็กเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

4. การวิเคราะห์อุปสรรค (Threat)

4.1 มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญและน่าสนใจในสิงห์บุรีหลายแห่ง เช่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อินทร์บุรี โบราณสถานเตาเผาแม่น้ำน้อย วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร ตลาดปากบาง ตลาดบ้านแปง หรือตลาดย้อนยุคบ้านบางระจัน ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีตลาดขายสินค้าชุมชน และเป็นตลาดขนาดใหญ่ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สนใจที่จะมาเที่ยวตลาดชุมชนเล็กๆ

ตอนที่ 2 การจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังขรณ์ กับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี

เส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของตลาดจ็อกแจ็กชุมชนบ้านวังขรณ์ กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ของจังหวัดสิงห์บุรี มีรายละเอียดดังนี้

1. อุทยานแม่ลามหาราชาอนุสรณ์ มีระยะทางห่าง 3.8 กิโลเมตร
2. แหล่งเตาเผาแม่น้ำน้อย มีระยะทางห่าง 7.2 กิโลเมตร
3. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอินทร์บุรี มีระยะทางห่าง 10.30 กิโลเมตร
4. วัดพระนอนจักรสีห์ มีระยะทางห่าง 19.20 กิโลเมตร
5. อุทยานวีรชนค่ายบางระจัน มีระยะทางห่าง 25.70 กิโลเมตร
6. วัดพิศุททอง มีระยะทางห่าง 25.50 กิโลเมตร
7. วัดโพธิ์เก้าต้น มีระยะทางห่าง 25.80 กิโลเมตร
8. วัดอัมพวัน มีระยะทางห่าง 26.20 กิโลเมตร

การจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของตลาดจ็อกแจ็ก ชุมชนบ้านวังขรณ์ กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ บริเวณใกล้เคียง

1. วัดแหลมคาง นมัสการหลวงพ่อบุญ โดยวัดที่ตั้งอยู่ริมลำแม่ลาลักษณะพื้นที่เป็นแหลมหักคอกยื่นออกไปในลำน้ำ เป็นอ่าวกว้าง บรรยากาศดี มีศาลาริมน้ำให้นั่งพักผ่อนชมวิวทิวทัศน์ได้ ช่วงวันหยุดมักจะมีประชาชนแวะเวียนไปให้อาหารปลาอยู่เป็นประจำ

2. ลำน้ำแม่ลา ซึ่งมีชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านเชิงกลัด ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมวิถีชีวิตชาวลำแม่ลา ทั้งการเดินชมบรรยากาศโดยรอบ หรือด้วยการล่องเรือจากฝัพายของชาวบ้าน

3. อ่าวกะโบ อยู่ใกล้กับตลาดน้ำริมลำแม่ลา อ่าวกระโบเป็นบึงขนาดใหญ่ที่มีดอกบัว ใบบัวอยู่เป็นจำนวนมาก จึงทำให้บรรยากาศที่บึงแห่งนี้มีความร่มรื่น มีป่าไม้ล้อมรอบอ่าวกระโบ ทำให้ได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง

4. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัดเย็บเสื้อผ้าแม่ลา มีการทำผ้าหมักโคลนจากลำน้ำแม่ลา ผสมสมุนไพร โดยหมักในไผ่สีสุก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ ให้มีชื่อเสียงอย่างกว้างขวาง และเป็น การสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถมาเรียนรู้การทำผ้าหมักโคลน ซื้อเสื้อสำเร็จรูปและผ้าหมักโคลนจากลำน้ำแม่ลาเป็นของที่ระลึกและของฝาก

5. ฟาร์มก้านันเขียว ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวมากมายให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสนุกสนาน เช่น การเรียนรู้และเยี่ยมชม การเลี้ยงปลาในนาข้าว

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังฆรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีประเด็นที่นำมา อภิปรายผล ดังนี้

ผู้นำชุมชนและชาวบ้านบ้านวังฆรณ์มีความพร้อมและต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและชุมชนให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมไม่ว่าจะเป็น การอบรม ในหลักสูตรต่างๆ (เช่น การเป็นเจ้าของที่ดี การพัฒนาภาพลักษณ์ชุมชนและผลิตภัณฑ์ชุมชน และการเป็นนักร้องเรื่องราวชุมชน) การศึกษาดูงาน และการจัดกิจกรรมงานแสดงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีซึ่งสนับสนุนโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสิงห์บุรี จะได้รับความ ร่วมมือ ร่วมแรง และร่วมใจจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านบ้านวังฆรณ์เป็นอย่างดี ซึ่งสำนักงานพัฒนา ชุมชนจังหวัดสิงห์บุรีมีหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยช่วยดูแลและให้การสนับสนุน สอดคล้องกับบุญยสภคุณ อเนกสุข (2557, หน้า190 - 191) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว นั้น จะต้องร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกและภาคีต่างๆ ได้แก่

1. ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีความร่วมมือดังนี้ เป็นเจ้าภาพในการต้อนรับ นักท่องเที่ยว เป็นเจ้าของแหล่งการท่องเที่ยวชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดแสดงกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีให้นักท่องเที่ยวชม

2. องค์กรชุมชน หรือกลุ่มชาวบ้านที่จัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ควรมีความร่วมมือ ดังนี้ ประสานงานกับภาคต่างๆ ประสานและทำความเข้าใจกับคนในชุมชน พัฒนาทักษะและขีด ความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวของสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชน จัดทำแผนกลยุทธ์และ

ประเมินผลการท่องเที่ยวในชุมชน บริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และฝึกอบรมเยาวชนให้สามารถสืบต่อการจัดการท่องเที่ยวต่อไปได้ในอนาคต

3. รัฐบาลท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีความร่วมมือดังนี้ กำหนดกรอบนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวในชุมชน สนับสนุนงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยวแก่ชุมชน ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวภายในชุมชน ประสานงานระหว่างรัฐบาลกลางกับชุมชน และสนับสนุนการส่งเสริมการตลาดทางการท่องเที่ยวในชุมชน

4. รัฐบาลกลาง ควรมีความร่วมมือดังนี้ สนับสนุนงบประมาณส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มเติมจากส่วนของรัฐบาลท้องถิ่น และประสานงานกับรัฐบาลท้องถิ่น เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน

5. ภาคธุรกิจเอกชน ควรมีความร่วมมือดังนี้ ให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนในมิติเศรษฐกิจ ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน ส่งเสริมผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของชุมชน และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำในชุมชน

6. ภาควิชาหรือสถาบันการศึกษา ควรมีความร่วมมือดังนี้ สนับสนุนการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้แก่ภาคีต่างๆ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สะท้อนปัญหาของชุมชนเนื่องมาจากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการท่องเที่ยวในชุมชน และกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายและเปลี่ยนข้อดี-ข้อเสียเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน

7. องค์กรพัฒนาชุมชน ควรมีความร่วมมือดังนี้ ส่งเสริมความคิดริเริ่มในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งเสริมการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติในชุมชน และกระตุ้นกระบวนการประชาสังคมให้เกิดขึ้นในชุมชน

8. สื่อสารมวลชน ควรมีความร่วมมือดังนี้ นำเสนอข้อมูลข่าวสารของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในช่องทางต่างๆ เช่น เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต หรือการเขียนสารคดีนำเที่ยวตามนิตยสารท่องเที่ยวต่างๆ เป็นต้น

9. นักท่องเที่ยว ควรมีความร่วมมือดังนี้ ให้ความสนใจร่วมกิจกรรมที่คนในชุมชนกำลังนำเสนอ มีความสนใจอยากรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม แลประเพณีในชุมชน ให้ความสนทสนมกับคนในชุมชนทำให้ต้องกลับมาเยี่ยมคนในชุมชนซ้ำ และส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวในชุมชนด้วยกลยุทธ์บอกเล่าปากต่อปาก

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

1) แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่

- ผู้บริหารตลาดจ็อกแจ็ก บ้านวังขรณ์ ควรจัดทำขีดความสามารถในการรองรับ และมีการปฏิบัติตามกติกาที่วางไว้ เพื่อแก้ปัญหาเรื่องการค้าขายในตลาดขึ้นอยู่กับความสะดวกและธุระส่วนตัวของพ่อค้าแม่ค้า โดยมักจะหยุดขายในวันที่ชุมชนมีพิธีสำคัญ โดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า

- ควรมีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ของเด็ด ของดี สินค้าชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลกระตุ้นความสนใจของนักท่องเที่ยว

- มีความเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น การจัดทำป้ายแผนผังการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ติดบริเวณตลาด หรือสื่อแผ่นพับแสดงแผนผังการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ แจกนักท่องเที่ยว หรือโฆษณาลงเว็บไซต์องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลา หรือเว็บไซต์ชุมชน OTOP นวัตกรรมจังหวัดสิงห์บุรี เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยว

- ควรมีการจัดทำกฎ/กติกาสำหรับการท่องเที่ยวตลาดจ็อกแจ็ก บ้านวังขรณ์ ที่นักท่องเที่ยวต้องทราบล่วงหน้าหรือเมื่อมาถึงชุมชน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชน ไม่ให้เกิดปัญหาความสกปรกจากการทิ้งขยะไม่ถูกที่

2) โปรแกรมการท่องเที่ยว ได้แก่

- มีโปรแกรมการท่องเที่ยวให้เลือกตามความสนใจและเหมาะสมกับความหลากหลายของนักท่องเที่ยว เช่น การนั่งรถอีแต่นชมเมือง การเรียนรู้การปลูกผักปลอดสารพิษ การเรียนรู้การทำไม้กวาด การเรียนรู้การทำเมนูปลาดุกปิ้ง หรือการศึกษาดูฟาร์มปูนา เป็นต้น

3) ราคา ได้แก่

- ชุมชนเป็นผู้กำหนดราคามาตรฐานสำหรับการบริการต่างๆ

- ราคานั้นเป็นธรรมทั้งกับชาวบ้านและนักท่องเที่ยว

- ราคานั้นสามารถแสดงได้ว่ามีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนการอนุรักษ์หรือ

การพัฒนาชุมชน

4) นักท่องเที่ยว ได้แก่

- มีการกำหนดกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายและขนาดของกลุ่มที่มาเที่ยวในแต่ละครั้ง

- ศึกษาอายุนักท่องเที่ยว ระยะเวลาในการเที่ยว พฤติกรรมการท่องเที่ยว/ ความสนใจพิเศษ เพื่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตลาดจ็อกแจ็กได้อย่างเหมาะสม

5) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ได้แก่

- มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่แสดงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของชุมชน สินค้าชุมชน และวิถีชีวิตชุมชนที่โดดเด่นและแตกต่างจากที่อื่นๆ และควรมีการนำเสนอข้อมูลบนเว็บไซต์ที่เป็นปัจจุบันเสมอๆ

ภาพ 27 เว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ตลาดจ็อกแจ็ก บ้านวังชรณ์

6) การเป็นพันธมิตร ได้แก่

- เป็นพันธมิตรกับชุมชน OTOP นวัตวิถีในบริเวณใกล้เคียง เช่น ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านเชิงกลัด ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อให้เกิดความร่วมมือและบูรณาการการท่องเที่ยวชุมชนด้วยกัน เช่น โครงการ “สองน้องท่องเมืองสิงห์” ณ วัดแหลมคาง ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ที่มีการแนะนำจุดท่องเที่ยว ได้แก่ 1) อุทยานแม่ลามหาราชานุสรณ์ 2) สักการะหลวงพ่อบุ๊ วัดสะเดา 3) จุดพักผ่อน ชมวิว ลำแม่ลา 4) กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าวิสาหกิจชุมชนบ้านแม่ลา เรียนรู้การทำผ้าหมักโคลน 5) ชมฟาร์ม “ก้านันเขียว” 6) ป.แดน

เกษตรฟาร์ม เรียนรู้การเลี้ยงปลาช่อน 7) เยี่ยมชมโฮมสเตย์รูกบ้านแม่ลาแวะซื้อสินค้าตลาดจ้อกแจ้ก
8) ชม ชิม การทำขนมเปียะสูตรชาววัง กลุ่มแม่บ้านแม่ลา

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

- 1) ควรจัดหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการหรือการถ่ายทอดความรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้แก่ชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง เช่น หลักสูตรมัคคุเทศก์
- 2) ควรมีระบบพี่เลี้ยง หรือหน่วยงานที่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ สำหรับการให้ความรู้ สนับสนุน ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และต้องมีระบบการประเมินและติดตามผลอย่างต่อเนื่องด้วย
- 3) ควรสนับสนุนการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสิงห์บุรี
- 4) ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสนับสนุน ช่วยเหลือ ส่งเสริมซึ่งกันและกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในเชิงบวก (เช่น แหล่งที่มาของรายได้และการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น) และเชิงลบ (เช่น ปัญหามลภาวะ และปัญหาสังคม)
- 2.2 ควรศึกษาติดตามและประเมินผลการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2.3 ควรศึกษาความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนตลาดจ้อกแจ้ก บ้านวังขรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาพัฒนาและปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). หลายเสน่ห์ หลากผลิตภัณฑ์: คู่มือการดำเนินงานโครงการหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว (OTOP Village) 8 เส้นทาง. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). เที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋สไตล์ลึกลับซึ้ง ภาคกลาง. สืบค้น กันยายน 3 2561, จาก https://thai.tourismthailand.org/fileadmin/upload_img/Multimedia/Ebrochure/741/-1489980347.pdf
- ข่าวสดออนไลน์. (2561). พช. เร่งขับเคลื่อน “ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี” ชูนวัตกรรมผสมผสานกับวิถีชีวิต. สืบค้น กันยายน 3, 2561, จาก https://www.khaosod.co.th/politics/news_1_036678
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2559). เสนอแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย. สืบค้น สิงหาคม 20, 2562, จาก <file:///C:/Users/Administrator/Downloads/เกณฑ์%20ททช.pdf>
- จิราวรรณ สมหวัง. (2559). รายงานการวิจัย เรื่อง การจัดการโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ลาวแง้ว จังหวัดลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- ชุดิภาญจน์ กันทะอุ. (2560). การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษา บ้านร่องฟอง ตำบลร่องฟอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุมชนท่องเที่ยว Otop นวัตวิถี บ้านเชิงกลัด ม.2 ต.แม่ลา. (2561). ฟาร์มก้านันเขียว. สืบค้น พฤษภาคม 30, 2562, จาก <https://www.facebook.com/pages/category/Local-Business/ชุมชนท่องเที่ยว-Otop-นวัตวิถี-บ้านเชิงกลัด-ม2-ตแม่ลา-525570251231638/>
- ดุชนิ ขาวนา. (2552). โครงการรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน: ชุมชนบ้านผาแตก หมู่ที่ 10 ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 1(5), หน้า 71 - 79.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2561). “OTOP นวัตวิถี” ดึงภูมิปัญญา-วิถีชีวิต เพิ่มรายได้ชุมชนยั่งยืน. สืบค้น กันยายน 4, 2561, จาก <https://www.thairath.co.th/content/1193695>

- ธารณี นวสันธิ, และคนอื่นๆ. (2560). แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 9(3), หน้า 167 - 177.
- นรา หัตถสิน, และสายรุ้ง ดินโคกสูง. (2561). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านแหลมสวรรค์ จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 10(3), หน้า 243 - 260.
- บุญยสภกฤษฎ์ อเนกสุข. (2557). ยล เยี่ยม เยือน เหง้า: แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เบญจมาศ ณ ทองแก้ว, อำนาง รักษาพล, จุฑามาส เพ็งโคณา, และบุญศิลป์ จิตตะประพันธ์. (2560). ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตำบลคันธุลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 9(2), หน้า 106 - 121.
- พจนา สานศรี. (2548). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2553). การท่องเที่ยวชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- มิ่งสรรพ ขาวสอาด, และคมสัน สุริยะ. (2551). กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์เรื่องโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยว. สืบค้น กันยายน 3, 2561, จาก http://tourismlogistics.com/index.php?option=com_content&view=article&id=71:concept-tourism-logistics&catid=64:conceptual-framework&Itemid=78
- รัชณี เพ็ชรช้าง. (2556). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว “แก่งทรายงาม” เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนบ้านทรายงาม ตำบลน้ำหมัน อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์. วารสารเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 6(1), หน้า 35 - 49.
- วรัญญา ไชยทารินทร์, และอริยา เผ่าเครื่อง. (2560). ศักยภาพและความพร้อมบริการทางการท่องเที่ยวกว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา. วารสารเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 9(5), หน้า 390 - 403.
- วิลาวัลย์ ภมรสวรรณ. (2554). แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำดั้งเดิมในพื้นที่เทศบาลตำบลอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 3(2), หน้า 5 - 16.
- วุฒิไกร งามศิริจิตต์, และยอดมณี เทพานนท์. (2555). รายงานการวิจัย เรื่อง โครงการ การศึกษาระบบขนส่งแบบตอบสนองความต้องการสำหรับภาคบริการท่องเที่ยวเมืองพัทยา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน. (2561). การท่องเที่ยวชุมชน. สืบค้น กันยายน 4, 2561, จาก https://www.gsb.or.th/getattachment/36295a2d-169a-4bc4-8ecc-38d3769b1211/GR_report_travel_internet_detail.aspx
- สมศักดิ์ พ่วงเอี่ยม. (2561, กรกฎาคม 6). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11 บ้านวังขรณ์ ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี. สัมภาษณ์.
- สำนักข่าว ไทยโทม์. (2561). ททท.ชวนชิม ซอปป แชะ แซร์ อาหารถิ่นจังหวัดสิงห์บุรี ในกิจกรรม “ตะลุยกินอาหารถิ่นสิงห์บุรี : EAT LOCAL SINGBURI” สืบค้น กันยายน 4, 2561, จาก <http://thaitimeonline.com/content0112076103/>
- สินธุ์ สโรบล, และคนอื่นๆ. (2548). การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT). ใน การประชุมสัมมนา “การท่องเที่ยวนิเวศ การท่องเที่ยวชุมชน” วันที่ 2 - 3 พฤศจิกายน 2548 (หน้า 6 - 9), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สุชาติ ภาเจริญ. (2561, กรกฎาคม 6). นายอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี. สัมภาษณ์.
- โสพันธ์ ออมทรัพย์. (2561). แนวทางการพัฒนาการจัดการโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตลาดป่าไผ่สร้างสุข อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2558). ท่องเที่ยวชุมชน. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลา. (2562). ตลาดจ็อกแจ็ก. สืบค้น มิถุนายน 28, 2562, จาก <http://maelasingburi.go.th/public/list/data/detail/id/50/menu/395/page/1>
- อนงค์นาฏ ศรีวิหค, ประสงค์ ประณีตพลกรัง, และอรุณี อินทรไพโรจน์. (2556). รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโมเดลโลจิสติกส์การท่องเที่ยวโดยวิธีการวิเคราะห์คุณลักษณะของนักท่องเที่ยวโดยใช้เทคนิคของเหมืองข้อมูล. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์จिरาวรรณ สมหวัง		
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์		
หน่วยงาน	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000 โทรศัพท์ 036-427485-93 (16617) E-mail: chirawansomwang@gmail.com		
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2538	วท.บ (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม) คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	
	พ.ศ. 2543	M.S. Industry & Technology management Texas A&M University-Commerce, USA.	
	พ.ศ. 2559	บธ.ม. (การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน) มหาวิทยาลัยรามคำแหง	
	พ.ศ. 2550	Ph.D. (Business Administration) Institute of International Studies, Ramkhamhaeng University	
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2546 - 2548	อาจารย์ภาควิชาการจัดการอุตสาหกรรม คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	
	พ.ศ. 2549 - 2550	อาจารย์สาขาการจัดการอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	
	พ.ศ. 2551 - ปัจจุบัน	อาจารย์สาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	